

RELLEU

Núm. 76. Segona època
abril-juny 2003

3 L'Home Dislocat
Editorial

**4 La prepolítica o
la formació en la
política**
Dídac Ramírez

**12 Continuïtat i
discontinuïtat**
Jordi Galí

19 ENTREVISTA
Carlos Nadal
Raimon Terradas

34 Bicefàlia eclesial
Jordi Galí

35 Què vol ser Europa?
Carles Gasòliba

38 Elogi de l'ensenyança
Jordi Llovet

**40 NOTÍCIA DE CINEMA
I LLIBRES**

Núm.

76

Revista Relleu

c/ Aragó 287, 3r, 2a. b

Tel. 93 488 09 00

Fax. 93 215 87 68

08009 Barcelona

relleu @mentamail.net

Preu: 6 .

Butlleta de subscripció a la revista RELLEU

Desitjo rebre periòdicament la revista RELLEU a partir del núm. ■ ■

Subscripció anual (4 núm.): 18

Fotocopieu i retalleu aquesta

butlleta i trameteu-la a

Revista Relleu

C/ Aragó 287, 3r., 2a.b

08009 Barcelona

Nom

Cognoms

Adreça

Telèfon Població

Comarca

DOMICILIACIÓ DE REBUTS EN BANC o CAIXA

Sr. Director, li prego que atengui, amb càrrec al meu compte/llibreta, els rebuts que li presentarà la Fundació Relleu.

Nom i Cognoms del titular

Nom del Banc o Caixa

Adreça de l'agència

Població

Codi Compte Client (CCC) _ _ _ _ _

Entitat Oficina Control Núm. Compte

Data.....

Signatura del titular del compte o la llibreta

L'HOME DISLOCAT

Editorial

“La característica de l’Homo Faber és de referir-ho tot a ell, de transformar el món per adaptar-lo a les seves necessitats, de construir tot allò que ell pensa , per apropiari-s’ho. Conseqüència: ha arribat a representar-ser a si mateix com un objecte de la seva pròpia representació, i per tant com una fabricació, una construcció, un producte. L’home contemporani ha quedat així metafísicament dislocat: és un subjecte lògic que es representa a si mateix, des del punt de vista epistemològic, com un objecte, un objecte científic que es rebel·la contra el seu propi estatut lògic i reivindica l’espontaneïtat llibertària i dissident de la seva irreduïble subjectivitat. Es coneix d’una manera diferent de com s’experimenta, i es nota diferent de totes les imatges que construeix d’ell mateix . Subjectivament no s’identifica amb allò que creu conèixer objectivament de si mateix.

Aquest home que ha domesticat el món amb la seva tècnica, ara ha estat domesticat per la seva tècnica. La mateixa astúcia, la mateixa habilitat, el mateix enginy que ha fet servir per a domesticar, per a entrapar el món i tallar-ne i cosir-ne els seus objectes, heus aquí que l’ha entrapat a ell, i l’ha convertit en el seu propi objecte. Sondejós, estadístiques, publicitat, propaganda, totes aquestes tècniques noves el neguen com a subjecte i el construeixen i el fan previsible com a objecte. Construïm un model estadístic de l’elector o del conductor. Construïm un producte, que més o menys metafòricament, més o menys simbòlicament, sembli respondre a les seves expectatives latents. Després construïm una imatge d’aquest producte. La llancem, la distribuïm, la difonem, la imposem. Ja hem fet el joc de mans: hem construït un nou elector o un nou consumidor. Després, llançarem al mercat un nou diputat, una nova estrella de rock, una nova línia de carrosseria, o una nova crema depilatòria: per a cada nou “concepte” un estudi de mercat ha previst ja el

número de vots, el volum de discos o d’automòbils venuts, les xifres de negoci, i la duració probable del producte.

Les ciències i les tècniques han fet així de l’home un objecte previsible, i, com qualsevol altre, modificable i manipulable. La intel·ligència , que construeix tot el que concep, només ha fet explicable l’home deixant-lo de considerar com a home. Evidentment, al mateix temps, la moral ha esdevingut més aleatòria i incerta que mai. ¿Un home ha de ser allò que ell mateix, lliurement, determina de ser, o allò que les tècniques de l’educació, de la propaganda i la publicitat determinen que sigui? Hi ha , en cada un dels homes, una espera, un desig, una exigència que el constitueixen com a pura interioritat? O bé no hi ha en ell res que no estigui del tot determinat pel seu entorn, les seves circumstàncies, el seu medi, és a dir, per tot allò que li és extern?...

...Els mateixos que denunciïn avui amb tanta vehemència la barbàrie de la raó, són més o menys els que la celebraven ahir i la trobaven burgesa quan els semblava tolerant. Fins en els seus canvis de camisa, doncs, no fan més que interioritzar sense saber-ho l’amfibologia de la raó. O bé es posen del costat de la subjectivitat i de la raó pensant, i reivindiquen els drets de l’individu i denuncien el totalitarisme del sistema. O bé es posen al costat de la objectivitat i de la impersonalitat de la racionalitat pensada, i denunciïn la pretensió de la subjectivitat a fer prevaldre els seus interessos particulars contra l’interès general, o a deixar que la secessió anàrquica d’alguna de les parts es realitzi en detriment de la vida orgànica del tot. Aquesta és la tensió que fa dos segles que està esquinçant la història del món, de la mateixa manera que ha dislocat la consciència europea”. ●

NICOLAS GRIMALDI, L’home dislocat, Pòrtic-Barcelonesa d’Edicions, 2003 pp.40-42, i 81

LA PREPOLÍTICA O LA FORMACIÓ EN LA POLÍTICA

Dídac Ramírez i Sarrió

Curs d'Estiu del G.E.N. - Fundació Relleu
Barcelona, 3 de Juliol de 2002

1. Introducció

Com ja ve sent habitual, un any més agraeixo la invitació a participar en el Curs d'Estiu del GEN. Com sempre ho considero un honor i una més que provada mostra de confiança i amistat.

És des d'aquesta consideració que avui goso parlar de la prepolítica o la formació en la política, una matèria que fàcilment trobaríem persones més competents que jo per tractar-la. No sent politicòleg i ni tan sols polític, saber que em trobo davant d'un auditori predisposat a comprendre i a disculpar les mancances m'anima a encetar un discurs al voltant d'un parell de qüestions, d'alguna manera recurrents en les meves darreres intervencions, i que em temo hauré de deixar embastades, sense una resposta satisfactòria, fins i tot per a mi mateix.

Penso tractar de la formació en la política des d'una doble vessant, la que ofereix la seva relació amb l'exercici professional i amb els valors respectivament. Més concretament, les qüestions que vull examinar en sengles parts d'aquesta exposició són: (i) els polítics, convé que es professionalitzin? (ii) quin paper juguen els valors en la formació del polític?

Abans, però, duré a terme unes precisions gramaticals i semàntiques que ens serviran per situar la discussió en el context degut.

*

El terme prepolítica admet varies funcions i significats. Adjectivament s'usa, en un sentit que aquí ometré, en l'expressió societat prepolítica,

denotant la societat pre-jurídica, l'estat de natura hobbesià en contraposició a la societat que ja s'ha proveït d'unes lleis i acorda obeir-les, és a dir, l'estat civil.

Com a adjectiu encara, el mot prepolítica té un parell més de significats. El primer caracteritza tota hipòtesi o condició que fonamenta la praxi política i, alhora, n'estableix els límits: una condició prepolítica, com ara sobre qui és el dipositar de la sobirania o qualsevol dels principis i els valors que regeixen l'elaboració de les lleis, no pot veure's afectada per les desavinences pròpies dels processos de controvèrsia política, dels quals no se'n deriva. El segon qualifica l'activitat "política" no professional, amb independència de l'àmbit en el qual es realitza, partit polític, ONG, etc., i de qui la practica, júnior, sènior o veterà.

Substantivament la prepolítica fa referència al conjunt d'aquestes activitats. És des que li atribueix un caràcter formatiu que la prepolítica participa de la formació en la política.

Fetes les precisions podem enfocar de prop i despegar les qüestions plantejades. Em proposo esbrinar: (1) si caldria promoure la professionalització en la política; (2) el paper de la prepolítica en l'educació del polític; (3) si la praxi política ha d'observar estipulacions de naturalesa prepolítica, com ara els valors.

2. Sobre la professionalització dels polítics

Als Col·loquis de Vic d'octubre del 2000 vaig presentar una comunicació amb el títol La Política com a professió. El contingut no és conegut sinó pels qui la van escoltar ja que, per negligència meua, no va ser publicada en les Actes. El que vaig dir aleshores em servirà per iniciar la discussió.

Observava que les activitats que hom exerceix d'una manera habitual es poden classificar en tres grups, segons que es practiquin per plaer o també per obtenir un profit econòmic: amateurs, com el voluntariat i l'hoquei sobre herba femení; professionals, com l'advocacia i la medicina; mixtes, com el teatre i el futbol. Seguidament constatava que, avui en dia, la política pertany al tercer grup, admet l'exercici amateur i professional alhora, i preguntava: **es bo que sigui així?**

Una precisió: entenc que dedicar-se professionalment a una activitat és exercir-la a canvi d'una remuneració que permet guanyar-se la vida, la qual cosa sol comportar, encara que no necessàriament, un règim d'exclusivitat. La contraprestació econòmica no testimonial per allò que es fa no és suficient. Fer d'àrbitre de futbol pot donar per viure; tot i això la paga, per si sola, no confeïx la categoria de "professional de l'arbitratge".

A pesar que era conscient que anava contra corrent, que advocava en favor d'una tesi que no gaudeix de bona premsa, a Vic vaig defensar la professionalització. La proposta, era d'esperar, va ser contestada. Poc abans, a la mateixa sessió, Heribert Barrera (tretze anys màxim dirigent d'ERC, diputat en tres parlaments diferents, president d'un d'ells) havia dit que era un polític atípic perquè mai no havia estat un polític professional; Just Palma també afirmà que no es considerava un polític (professional, s'entén) sinó "un nacionalista que fa política ateses les circumstàncies del país". I sense anar tan lluny, fa tres setmanes van pregun-

tar al nou alcalde de Santa Coloma de Gramanet, Bartomeu Muñoz (45 anys), si era un polític professional (La Vanguardia, 15.6.02). La seva resposta va ser: "Jo soc vocacional. Els polítics no podem ser professionals; no tenim dret a l'atur". Muñoz, militant socialista des que era estudiant i, si no vaig errat, tota la vida treballant a l'Ajuntament de Santa Coloma i a la Diputació, ha substituït en el càrrec a Manuela de Madre.

Dono per suposat que qui participa en política ho fa per vocació. Però aquesta no és la qüestió, sinó qui volem que es dediqui a la política. Quan una activitat admet tant l'exercici professional com l'amateur, els millors estan en el camp professional. La política, potser no és prou important com perquè s'hi dediquin els millors?

Molts dels qui fa 25 anys van començar a viure de la política, quan es va reinstaurar la democràcia, encara ho segueixen fent. De fet s'han pro-

fessionalitzat. Els noms estan en la ment de tots. Alguns es jubilaran exercint de polítics; altres, però, tot i ser joves, es veuen afectats pels corrents de renovació que reclama la societat. Llevat dels funcionaris i de gent experta en valer-se de la política per a la seva promoció personal els més corren el perill de "perdre la feina" i ballar-la magra.

És comprensible que els uns i els altres es preocupin pel seu futur i es dolguin dels anys dedicats a una professió que no els permet "canviar d'empresa" si no és que volen ser titllats de trànsfuges. Hi ha qui, a contracor, subordina l'activitat política a la sortida professional, supeditant els interessos ideològics als econòmics. Una remuneració suficient i tenir dret a cobrar l'atur ajudaria a mantenir la rectitud, a ser honrat.

A hores d'ara segueixo pensant que, a certs nivells, el parlamentari posem per cas, l'activitat política hauria de tenir un caràcter professional i ser practica-da, com a regla general, en règim d'exclusivitat.

Sé que trepitjo un terreny relliscós. Es pot argüir que la tendència

a la professionalització és una de les principals causes del descrèdit de la política. I si paro l'orella al que diu la gent no seré jo qui ho negui. Tanmateix al camp del Barça també escolto dir, sobretot quan l'equip perd escandalosament, que els jugadors són uns mercenaris, uns "pesseteros", uns "vagos"; però ningú gosa demanar que es torni a l'amateurisme per més meravelles que es cantin dels equips islandesos.

Òbviament, promoure una major professionalització no és la panacea. Opino, però, que apregonar en la proposta, contemplant la creació d'un col·legi professional amb un codi deontològic i unes regles de conducta, més enllà dels codis ètics interns dels partits, contribuiria a combatre el descrèdit de la tan denigrada classe política. D'entrada pal·liaríem les sospites que genera la concurrència dels interessos públics i els privats, com passa a Suïssa, on la majoria dels parlamenta-

A hores d'ara segueixo pensant que, a certs nivells, el parlamentari posem per cas, l'activitat política hauria de tenir un caràcter professional

ris distribueixen la jornada entre el parlament i l'empresa, no sabent-se de cert quina part del temps que dediquen al parlament en realitat està al servei de les empreses per a les quals treballen.

Tot em porta, així, a veure la professionalització com una de les vies per a aconseguir dignificar i perfeccionar la praxi política. És una via, si bé no la única. A més cal considerar l'educació i la prepolítica.

3. L'educació del polític i la prepolítica

Segons Aristòtil (Política, c. 2):

“Un bon governant és virtuós i savi, i un ciutadà que pren part en la política ha de ser savi. A més, alguns diuen que àdhuc l'educació d'un governant ha de ser diferent i de fet veiem que els fills dels reis s'eduquen en l'art de cavalcar i en exercicis militars (...) existeix una educació especial pel governant.”

La referència, malgrat que pugui semblar el contrari, no és anacrònica. Hi ha una educació especial pel governant, i també pel ciutadà que pren part en política: de savi no se'n neix.

La política és una “ciència pràctica”, una tecnologia amb molta part de tècnica. Cal saber el què, però també el com, la *theoria* i la *téchne*. En la política es fa palès que les dues dimensions de l'educació, la instrucció, que porta a conèixer i a teoritzar, i la formació, que té relació amb l'aplicació dels coneixements, són les dues cares d'una mateixa moneda, formen un binomi indestriable.

El cardenal Giovanni Salviati es planyia en una carta a Maquiavel (16.9.1521), referint-se a l'art militar: qui el coneix no sol poder actuar i qui actua no el coneix. No s'hauria de mirar d'evitar que això passi a la política?

L'exercici de la política precisa d'una bona educació. I no penso tan sols la que ofereixen carreres com ara Ciències Polítiques i de l'Administració, Dret, o Econòmiques, que són força útils, mes no imprescindibles. Em refereixo al fet que a un polític li cal **aprendre a poder no ser bo** (tesi de Maquiavel) **sense per això haver de ser un poca-vergonya**.

El camí de l'infern és empedrat de bones intencions. Maquiavel va judicar amb severitat Pier

Soderini, gonfanoner de Florència, retraient-li la seva paciència, bondat i innocència, és a dir, la incapacitat de fer el mal que era necessari per evitar la caiguda de la República (set. 1512). Escriu Mauricio Viroli (El somriure de Maquiavel Tusquets, 2000):

“Una persona que obra bé i serveix l'interès públic amb absoluta dedicació i honradesa, que s'esforça per entendre les causes dels mals que afligeixen a la seva pàtria i assenyala les solucions necessàries, hauria de ser estimada i admirada pels seus conciutadans. Però com que els homes són, en la seva majoria, envejosos i mesquins, gairebé sempre succeeix al contrari: quant més actua una persona per al bé comú, amb rectitud i intel·ligència, més se la mira amb malfiança i rancor, i més afany hi ha en fer-li mal i en impedir-li prosseguir la seva obra.”

No cal ser Maquiavel, ni tan sols maquiavèl·lic, per afirmar que el polític ha d'aprendre a administrar la bondat, a no pecar d'ingenuïtat, a superar la contradicció entre els valors rebuts i l'exigència de la praxi política en un context molt complex, a no ofegar-se amb la pols de l'era. Em pregunto si no s'hauria de demanar una certa mena d'acreditació, si no fóra millor que el polític hagués de demostrar tenir “ofici” i que existís una institució on s'ensenyessin aquestes matèries, que si s'aprenen “per lliure” poden crear veritables monstres.

En tant que professions, ocupacions com ara el futbol, el bàsquet, la medicina i l'advocacia, unes necessiten un títol per poder-se practicar i altres no. Amb el temps, aquest requeriment es va estenent. Ja ha succeït amb el periodisme, l'entrenament de futbol, l'educació física, etc. La política, ciència pràctica suprema (Aristòtil), ha de ser menys? menys que el periodisme, per exemple? Si els advocats, administradors de finques, farmacèutics, mestres i arquitectes han d'acreditar uns coneixements, per quina raó els polítics no ho haurien de fer? Si algú digués que se'n va a fer de metge sense ser-ho, gosariem a posar-nos en les seves mans?, no pensariem que és un brètol? En canvi, trobem d'allò més normal que aquesta persona digui que se'n va a fer de polític per més neòfit que sigui en la matèria. Tan poc

important és la política per la societat?

A manera d'aportació dialèctica proposo que per a exercir "professionalment" la política s'hagi de demostrar que s'és capaç de realitzar tan excelsa funció, si de veritat creiem que és excelsa. Un mèrit a considerar fóra haver participat en activitats prepolítiques, incloent-hi les campanyes electorals, que com va notar Tocqueville, tenen una funció més substancial que la mera ritual.

De prosperar el suggeriment milloraria el procés de selecció dels polítics. Procés en el qual tot ciutadà té el dret de prendre-hi part. En tot el que vinc dient tinc molt present l'adagi aristotèlic: "el veritable ciutadà és el que pot governar" (Pol. c. 3), així com l'editorial de la revista Relleu (n. 71, gener-març 2002): "una societat democràtica es compromet a (...) la formació de tots els seus membres com a possibles governants."

La prepolítica forneix el medi necessari on aprendre a fer política. Necessari, però no suficient. Això per dues raons: perquè la prepolítica té a veure bàsicament amb el procés de formació, no el d'instrucció; i perquè, si del que es tracta és de formar bons polítics, i és el poble qui en darrera instància mesura el grau de "bondat", ara per ara trobem que no es donen les condicions d'índole prepolítica adequades. Estic al·ludint als valors.

4. Els valors i la prepolítica

És sabut que Sant Agustí (Conf. 14, 11), quan li preguntaven què era el temps, responia: "Si ningú no m'ho demana, jo ho sé; però si se'm demana i ho vull explicar, no sé fer-ho." A mi m'ha passat el mateix amb els valors. O bé pitjor. No és aquesta la primera vegada que trec els valors en aquest fòrum. Reconec que quan m'he posat a pensar-hi més a fons m'he adonat que no tenia gens clar de què parlava quan parlava de valors. I confesso que m'he amoïnat, ja que tinc

molt present allò que també digué Sant Agustí: "No hi ha res intel·ligible que no compregui, sinó allò que ignoro." (De Trin. X, 12, 18).

Vegin aquest reconeixement com una manera de cridar l'atenció sobre el fet que dels valors, així en plural, com de la identitat i de tantes altres nocions, se'n sol parlar sense circumspècció, acceptant de manera tàcita que la seva intel·lecció no planteja problemes, quan és tot el contrari.

Alguna cosa voldria dir al voltant del paper dels valors en la formació del polític. Tanmateix, si no resolc la incertesa apuntada res de tot allò que digui no tindrà sentit. Participaré en l'actual cerimònia de la confusió, de la proliferació de paraules buides de tota significació real, paraules que no es poden deixar de pronunciar des del

moment en que han entrat en el circuit de la moda.

*

En el document preparatori de l'esborrany de Avantprojecte de la Llei d'Universitats de Catalunya (versió de 7.6.02), en el Títol Preliminar (Disposicions

generals) hi ha un article epígrafiat Educació en valors. Textualment:

"El departament competent en matèria d'universitats i les universitats (DCMUiu) contribuiran, en l'entorn universitari, al desenvolupament de les capacitats dels estudiants, i promouran l'educació en valors com a part integral del seu procés global d'aprenentatge i formació. Han d'estimular i donar suport a aquelles iniciatives complementàries a l'ensenyament oficial que portin la transmissió de valors de llibertat, responsabilitat, convivència, participació i ciutadania plena."

A la vista del text anterior la meua incertesa pot semblar injustificada. Valors? Tot un article d'una llei que m'afecta dedicat a ells, a recordar-nos que, també a la universitat, l'educació en valors és part integral del procés global d'aprenentatge i formació dels estudiants. Prenc bona

**Proposo que per a exercir
"professionalment" la política
s'hagi de demostrar que
s'és capaç de realitzar tan
excelsa funció, si de veritat
creiem que és excelsa**

nota que rebran suport i seran estimulades les iniciatives dirigides a la transmissió de determinats valors. Potser jo desconec què hauré de fer per emprendre iniciatives d'aquesta classe; però, si m'animo, hi ha una considerable bibliografia al respecte. Seguiré mantenint obert l'interrogant sobre la cosa de la qual es parla quan es parla de valors?

Ho sento, però així és. Torno a llegir l'article i em sento incapaç d'assegurar que allò que hi entenc es correspon amb el que el legislador ha volgut expressar. Passo per alt que la llibertat és una noció que tothom interpreta com vol (fa poc s'ha rememorat que en les eleccions del 15.06.1977 l'eslogan d'AP esmentava "la verdadera libertad"; la falsa era el "libertinaje"). Presuposo un joc lingüístic regit per un cert rigor, una certa precisió i un cert tecnicisme, i miraré de treure l'entrellat sobre què són els valors a partir dels cinc que han estat seleccionats. Tots ells suposo que se'ls ha considerat valors perquè se'ls deu tenir per qualitats valuosos, bones.

Com que no puc estar-me de recórrer al lèxic comprovo que això enllaça amb la definició que ofereix el Diccionari de l'IEC: "valor és una qualitat o conjunt de qualitats que fan que alguna cosa o alguna persona sigui preuada, valgui", definició que recull La Gran Enciclopèdia Larousse junt amb aquesta altra: "Cadascuna de les suposades qualitats positives considerades en abstracte". Ja!; valoro que algú sigui responsable; comprenc doncs que la responsabilitat sigui un valor i a més puc identificar els possibles portadors.

Ara bé, quan penso que ho tinc clar comencen a brollar nous dubtes. Perquè de "qualitats" que responen a les definicions anteriors en podem fer una llarga llista, i poc ens posaríem d'acord, ni en la sèrie, ni en l'ordre. La Corporació Catalana de RTV acaba d'adoptar un codi deontològic pels seus mitjans. A la pàgina web de la Corporació penja la següent informació:

"La síntesi de valors i principis d'actuació de la CCRTV destaca la imparcialitat, l'exactitud, la responsabilitat editorial sobre el contingut de totes les emissions, el respecte al dret a l'honor i la intimitat, l'observança del bon gust, la presumpció d'innocència, i que s'evitarà qualsevol explotació gratuïta de la violència."

El programa educatiu Living Values ordena alfabèticament els 12 valors que componen la seva llista: cooperació, llibertat, felicitat, honestat, humilitat, amor, pau, respecte, responsabilitat, simplicitat, tolerància i unitat.

Observo que no figuren ni la salut ni els diners. Enlloc he vist que la riquesa, individual i col·lectiva, se la consideri un valor; serà perquè abans entrarà un camell per l'ull d'una agulla que un ric en el regne de Déu (Mat., 19). D'altra banda, la severitat, posem per cas, per uns serà valor, per altres ho seran la indulgència i la flexibilitat. Em

temo, doncs, que si només ens quedem amb les "suposades qualitats positives" no en tindrem prou per saber de què parlem quan parlem de valors.

Temença que corrobora la pròpia Enciclopèdia Larousse. Adicionalment inclou

l'entrada valors i defineix sistema de valors com "el conjunt d'idees i creences pròpies d'una societat i que condicionen el comportament humà i el sistema de normes socials". Això ja respon a la idea que, confusa o no, tenia abans d'empatollar-me. En tant que idees i creences, els valors es poden transmetre, inculcar, i poden condicionar les conductes i les lleis. Començo a veure-hi clar.

Almenys així m'ho sembla, perquè sé que si no vaig amb compte m'embrancaré amb les subtiltats que sorgirien si em posés a analitzar la relació entre els valors d'una banda i normes, principis, conductes, creences, ideals culturals i actituds de l'altra. O bé toparia amb els problemes que investiga la teoria axiològica com ara són el pluralisme dels valors, la jerarquia, el conflicte, la universalitat, la transcendència, el relativisme, ...

**En tant que idees i creences,
els valors es poden
transmetre, inculcar, i poden
condicionar les conductes
i les lleis**

Ara no és el moment de fer disquisicions sobre si l'observança del bon gust s'ha de considerar un valor o un principi, sinó de deixar constància de la complexitat que envolta la noció de valors i de que quan es fa servir en certs contextos cal fer-ho amb molta cura.

Feta aquesta digressió em sento més tranquil. Al capdavant trobo que els meus dubtes no eren del tot injustificats. Els valors plantegen prou problemes fins a constituir la disciplina acadèmica que s'inicià durant la segona meitat del segle XIX com a branca de la filosofia i que avui és objecte d'estudi en la Sociologia, la Psicologia, el Dret, l'Economia i la Pedagogia.

Doctors té l'església. A partir d'ara el que digui ho serà des d'una visió neòfita, però mirant de ser el més precís possible i que se m'entengui. Quedem-nos, doncs, amb la compilació, encara que sigui amb traç gruixut i provisionalment, d'una sèrie de trets observables en relació als valors: n'hi ha un fotimer, tenen un caràcter relatiu, se seleccionen i ordenen segons convé, que no dic arbitràriament, i sovint col·lisionen.

*

La pregunta inicial era: quin paper juguen els valors en la formació del polític? Pregunta que més tard he reformulat: la política ha d'incorporar estipulacions de naturalesa prepolítica, particularment els valors?

Quant a la segona versió pocs dubtarien en respondre afirmativament. Altra cosa és quan comencéssim a discutir sobre quins valors s'haurien d'incorporar i per què.

Tornem a l'esborrany de la llei d'universitats. Llibertat, responsabilitat, convivència, participació i ciutadania plena. No sé si l'ordenació té algun sentit; ara bé, queda clar que de la cistella dels valors se n'ha fet una tria. Perquè no la justícia, la igualtat i el pluralisme polític, que juntament amb la llibertat són els quatre valors superiors constitucionals? perquè no la fraternitat, en comptes de la convivència?

En el Títol II, el capítol dedicat als estudiants preveu un article amb un punt, Associacionisme i activitat voluntària:

1. El DCMUiU promouran entre els estudiants el civisme, la solidaritat i la participació.

2. Per contribuir a la consolidació i creixement del teixit social implicat en la vida universitària i de la comunitat, el DCMUiU facilitaran i estimularan l'associacionisme de tot ordre dels estudiants. Les associacions han de gaudir d'un marc dinàmic de participació dins la Universitat.

3 Igualment, per reforçar l'acció solidària i les actituds cíviques, el DCMUiU fomentaran l'activitat voluntària i de cooperació dels estudiants.

Perquè la solidaritat i el civisme no apareixen en la llista inicial i si la participació?

*

El text anterior resulta revelador. Indica de quina manera no s'ha d'enfocar la relació dels valors amb la formació en la política. Vull que se m'entengui bé. En una època on la universitat està immersida en un procés de tecnificació indeturable defenso una universitat concebuda com a escola de ciutadans responsables, compromesa amb la transmissió de valors i la promoció de la creativitat dels estudiants, del desenvolupament de l'esperit crític. Per tant, comparteixo plenament les bones intencions del legislador i penso que el DCMUiU han de fer tot el que es preveu i més.

El que passa és que les lleis s'han de fer complir, sinó, com diu Ramon Valls, són sermons. I la situació no està per a fer sermons. Fora de lloc alimenten la hipocresia, que reuneix tots els ets i uts per erigir-se en el valor per excel·lència. A menys que ens ho prenguem seriosament, la tendència observada en prop de dues dècades d'associacionisme universitari permet aventurar en què resultaran aquelles bones intencions, quins valors acabaran propiciant i fomentant.

Aquesta reflexió la podem traslladar a l'àmbit de la prepolítica. Quins valors s'hi han d'incorporar i per què?

Per a tot ens, individual o col·lectiu, els valors que valen són els que contribueixen a la preservació d'aquest ens. És per això que quan no es prenen a la lleugera, d'ells se segueixen normes d'estricta observança, perquè si no orienten les

accions d'una manera efectiva la persistència de l'ens en qüestió perilla. Això és vàlid en els individus, en les espècies i en les societats.

Nolasc Acarín, neuròleg, (*El cerebro del rey*, RBA, Barcelona, 2001:262) explica que el 95% dels 150.000 anys d'existència de l'espècie humana hem viscut com a caçadors i recol·lectors d'aliments. Els grups cohesionats tenien més possibilitats de supervivència que els grups disgregats.

El nostre cervell ha incorporat els "valors" ancestrals, és a dir, allò que ha estat valuós, eficaç per els nostres avantpassats. La convivència, la vida en comunitat, era un valor tangible. Els qui no van ser capaços d'introduir normes de convivència van desaparèixer. Segueixo citant Acarín (pp. 271.2):

"Sempre van existir i sempre existiran individus perversos, ... pares egoistes que entorpeixen la felicitat dels fills, polítics corruptes, funcionaris que abusen del poder, dictadors sanguinaris, etc. però la seva actitud no és la norma que procura l'eficàcia i l'èxit en la història de la humanitat. (...)

L'altruisme recíproc (jo t'ajudo perquè abans o després tu m'ajudaràs), els sentiments morals i les accions per simpatia, són programes naturals que permeten el progrés dels humans (...) La humanitat aprecia molt més les conductes altruistes i benèfiques que les egoistes i perverses. Aquestes últimes (...) no constitueixen els impulsos universals que van dur a la humanitat a la conquesta del planeta a partir d'un grup d'humans sorgits a l'Àfrica. El desenvolupament i expansió dels humans va ser possible quan el cervell va desenvolupar la capacitat per a les conductes altruistes i solidàries que, amb el pas de milers d'anys, van millorar les interrelacions i els vincles entre ells; gràcies a això es van crear agregacions i comunitats potents que els van ajudar a avançar en el difícil camí de la història."

**“
Els valors que valen
no s'improvisen, no són
passatgers, no són efímers:
individualment i col·lectiva
formen part del sediment
que l'experiència d'èxits
i fracassos ha dipositat
al llarg dels anys
”**

Els valors que valen no s'improvisen, no són passatgers, no són efímers: individualment i col·lectiva formen part del sediment que l'experiència d'èxits i fracassos ha dipositat al llarg dels anys. De la importància d'aquests valors cal ser-ne conscient, de la seva vigència i observança depèn el futur del sistema que els assumeix com a propis: la màfia, la ciència, la república, els ordes religiosos, la democràcia... Els polítics, la societat sencera, haurien de mirar-s'hi molt abans de manotejar-los, i més encara abans de potinejar-los.

L'honradesa és un d'aquests valors. Ningú no es creurà que els valors han d'estar presents a la prepolítica si la persona honrada és motiu de riulla i se la considera incapacitada per exercir l'ofici de

polític. Perquè si és així vol dir que el valor imperant és, per no carregar les tintes, el desvergonyiment dels espavilats, que "pobrets", no saben el mal que fan quan són majoria.

Potser recordaran que G. Soros estableix una divisòria entre els principis fonamentals i la conveniència. Dels primers, ancoratge que impedeix a la societat oberta estable tornar-se inestable i caure en la

societat tancada o en el caos, es pensa que la seva validesa no depèn de l'aprovació de les persones, es defensen independentment de les conseqüències i s'associen generalment a creences religioses. Els segons només es consideren pels resultats i no compten amb el recolzament d'una autoritat externa com ara els llibres sagrats, la ciència o la raó.

Els valors que valen poden evocar els principis fonamentals. Però hi ha una diferència cabdal: els valors de què parlo no són principis. Això convé precisar-ho. Observa bé Soros que si les persones es deixen emportar pels principis incondicionalment i prescindeixen de les conseqüències es poden adoptar actituds fonamentalistes, religioses o polítiques, que quan imperen les societats esdevenen totalitàries.

Deixar-se dur d'una manera incondicional és el que pertoca fer davant d'un principi en sentit estricte, del qual se n'ha de seguir una conclusió unívoca. Altra cosa són els principis en un sentit més lax, com poden ser-ho la majoria dels drets humans o de principis legals. Aquesta mena de principis en el fons són objectius que, com els valors i els interessos, generen raons per a totes aquelles accions que contribueixen a la seva consecució.

La dicotomia sorosiana no està plantejada en els termes correctes. El que cal distingir és entre els valors fonamentals que no són principis en sentit estricte, i els de conveniència.

Els valors fonamentals han de ser pocs, ben triats i clars. Formen part dels signes d'identitat d'una persona, d'una organització, d'una societat d'un poble. Quins es promouran amb proliferació de jocs d'atzar, donant a entendre que tothom es pot fer ric en dos dies, mentint impudicament, fent la puta i la ramoneta, ...? Per les seves obres els coneixereu.

5. A tall de conclusió

L'ésser humà és imitador per naturalesa i li agrada emular. Cada activitat o professió aporta els seus models. La política no és una excepció. Els murrís clonen murrís, i segons el lloc que ocupin i la influència que tinguin, ho omplen tot de murrís. Més d'un haurà pensat

que l'article de la llei d'universitats, educar en valors, acabarà servint com un mitjà de comprar voluntats via subvencions. Més que l'omplir-se les butxaques, el que s'hauria de denunciar i condemnar amb tota la força és la corrupció de tants i tants joves idealistes a qui el seu pas per la prepolítica ha fet perdre tot vestigi d'excel·lència espiritual, per l'exemple que han rebut dels que haurien d'haver estat els seus mestres.

Els valors fonamentals **col·lectius** han de ser fruit del **consens** sobre el fi que hom considera valuós i com més universals, és a dir, com més universalment acceptats siguin, millor. La dignitat humana és l'únic valor universal absolut. La selecció mai no s'ha de fer prescindint de les conseqüències. I aquests valors no han de ser nominals, sinó efectius, per sobre de tot s'han de respectar i fer respectar. Tothom qui es volgués dedicar a la política hauria de saber que són d'estricta observança, que la seva conculcació comporta l'exclusió del col·legi.

La formació en la política hauria de tenir com a un dels valors superiors ensenyar que s'ha de predicar amb l'exemple. "Obras son amores y no buenas razones". Organitzacions prepolítiques, com ara la Fundació Relleu, que assumeixen de ple les condicions prepolítiques com a base de la seva actuació, poden fer-hi molt.

Moltes gràcies per la seva atenció. ●

Fe d'errates nº 75

- A la portada, on diu "L'ampliació de la Unió Europea. Valentí Popescu" hauria de dir "L'ampliació de la Unió Europea. Conversa dirigida per Valentí Popescu. Jordi Galí"
 - A la pàg. 32, manca l'autor de la ressenya: Jordi Galí
 - A la pàg. 39, l'autor de la ressenya és Marc Coromina i no Manfred Díez.
-

CONTINUÏTAT I DISCONTINUÏTAT

Jordi Galí

No sabriem cloure aquest article del Consell de Cultura de la Generalitat sense donar la impressió que ens van fer els homes de la Lliga Regionalista quan van aparèixer en el clima de la Generalitat de Catalunya després del 6 d'octubre de 1934. Els vàrem trobar terriblement envellits: sobretot el senyor Duran ens va fer la impressió d'anacrònic. Era que, efectivament, havien envellit, que no havien sabut posar-se à la page, o era que el corrent dels esdeveniments s'enduia les generacions més joves obrint una d'aquelles solucions de continuïtat en què es dissol continuadament la nostra vida col·lectiva? Potser es produïen els dos fenòmens a la vegada. Potser la manca de tensió d'una veritable vida nacional políticament i cívica-ment organitzada provocava, d'una banda, l'anquilosament de les generacions velles en les seves idees d'un dia i, d'altra banda, s'enduia les generacions noves sense arrelament i volanderes al bon grat dels vents que més bufaven. Considerant les dèries del senyor Duran, per exemple, no podiem deixar de recordar que els de la seva generació pintaven en Mañé i Flaquer amb el barretinot i les sabates de simolsa.

Eren, doncs, els vents d'un instant i les paraules que hi sonaven els que establien les diferències massa sovint absurdament irreconciliables, no les grans ideologies fonamentals, assaonades, madurades: suggestions, fets d'imitació, despit, ressentiments, etc., que actuaven d'una manera més o menys intensa segons la quantia dels sous o de les rendes o dels bons balanços. L'ànima era la mateixa, tant si qui la duïa es deia Duran i Ventosa, com Carner, com Lluhí i Vallescà o Rovira i Virgili. Tots, per poc que les circumstàncies hi ajudessin, aniríem amb sabates de simolsa i barretinot a engruixir el pòsit més que mil·lenari de la mentalitat nacional.

Alexandre Galí

Història de les Institucions i del moviment cultural a Catalunya, 1900-1936, llibre XV, p. 46-47 (escrit entre 1945 i 1950)

La lectura del Dietari de Raimon d'Abadal i Calderó em va produir, quant a la seva actitud davant la guerra civil, el mateix efecte que m'havia produït, anys abans, la lectura de les Memòries d'en Cambó: sorpresa, estupefacció i incredulitat.

Com és possible? Com és possible que una persona indiscutiblement intel·ligent i honrada, d'una gran formació i que d'altra banda diu coses encertadíssimes, també en política, caigui en un simplisme maniqueu tan aberrant? Com és possible que no aparegui en el seu dietari ni l'ombra de la idea que "en tot allò", en aquell desastre, ell, ells, la Lliga, com tothom, hi tenien alguna cosa a veure, i, per acció o per omissió, alguna responsabilitat, o almenys alguna mena o altra de solidaritat?

En una guerra civil, triar un bàndol o un altre, sempre és respectable. Desqualificar radicalment i maniqueament com a "mal absolut" el bàndol que hom no ha triat és, com a mínim, signe de "desorganització mental", segons l'expressió cara a Alexandre Galí. No voler o no poder veure que tota guerra, i en especial tota guerra civil és un encavallament de múltiples guerres i que tota simplificació és necessàriament falsa és una deformació mental greu. Repeteixo que això no està en contradicció amb "triar bàndol" o en no triar-ne cap. I fins en un mateix bàndol es poden triar coses diferents. En Joan Sales va anar a fer la guerra contra en Franco malgrat la FAI li assassinés un oncle, i un germà seu no hi va anar perquè no va veure prou clar que aquella guerra es fes per Catalunya. Jo vaig tenir dos germans i un oncle al front, tots ells voluntaris contra en Franco, i un altre oncle va haver de fugir i va establir-se a Sant Sebastià. La major part dels supervivents pot explicar històries similars. Com és que la presència a Catalunya del doctor Lluís Vila Abadal no fa pensar una mica el seu parent, en el Dietari, i es limita, quan rep determinades notícies, a constatar que encara hi ha gent amb sentiments humans i no tot està perdut? Un polític ha d'anar, em penso, una mica més enllà.

Es moralment lícit prendre partit i indubtablement el fill d'en Duran i Ventosa i tants d'altres van morir per Catalunya, com en Xandri i tants d'altres del bàndol lleial. Però també es pot no prendre partit i seguir complint el propi deure: és el que va fer el mau pare a la Generalitat. És el que va fer mossèn Batlle, que va aprendre moltes coses que després va fer servir a Catalunya, en el seu exili forçat a Suïssa. Però la condició perquè aquest no prendre partit sigui fecund és el **silenci**. Un silenci total. Hi ha certs pensaments que no es poden confiar ni a un paper.

El text de l'inici d'aquest article dona, em penso, una explicació i una resposta a la sèrie de preguntes i contradiccions que hem anat veient. I és a la llum d'aquest pensament que continuo, (o començo):

1.- No insistiré sobre la "mort política" de la Lliga (política, no patriòtica, cal entendre's bé), i d'una manera especial de Francesc Cambó, a partir del sexeni 1917-1923. Algú ha fet notar, i certament es pot notar, que el Dietari

de l'Abadal manifesta un cert désarroi, un cert malestar per les moltes vegades intempestives aparicions, activitats i exigències de l'extraordinari personatge. Llegint el Dietari de l'Abadal em van venir a la memòria un parell d'alumnes hiperactius que vaig tenir a l'escola: extraordinàriament intel·ligents, però, com indica el seu nom, capaços de fer-ho anar tot en doina i a la llarga inaguantables. Muntar campanyes a favor dels rebels era un error polític greu, però arribar a pensar que, pel fet d'haver-li donat diners, en Franco li faria cap mena de cas quant a Catalunya, era d'una ingenuïtat o d'una presumpció i un engegament astoradors.

2.- Més important és que ens fixem en el paper de l'esquerra i en els seus tràgics errors.

Tràgica especialment la figura d'en Companys, a qui l'Abadal considera una esperança, poc abans del 19 de juliol, i el patriotisme del qual no es va manifestar per camins que podien haver estat eficaços fins que era massa tard: quan va enviar en Batista a Londres, quan va fer el gran gest de protesta de l'estiu del 1938 en ocasió de la incautació de les indústries de guerra. La seva mort ("assassinat", escriu el meu germà Salvador, que tenia 17 anys, en el seu diari) no hem d'oblidar mai que fou l'execució per part de l'exèrcit ocupant, del President de la Generalitat de Catalunya.

Trist el paper d'un home de tanta categoria com en Rovira i Virgili. És que Alexandre Galí, que el cita explícitament al costat d'en Duran i

Ventosa, recordava els seus articles del temps de la guerra, ara reeditats? Si una cosa va fracassar, absolutament i totalment, va ser precisament la "revolució" que ell exalta. La victòria, en la guerra civil interna del bàndol lleial, va ser pels comunistes, el lema dels quals era: "guanyar la guerra, ja parlarem després de la revolu-

ció". L'esquerra, que inicialment i probablement amb un sà instint, es va inclinar per l'anarco-sindicalisme, no havent sabut o pogut controlar la situació, va haver de quedar superada finalment al comunisme castellà. I ni es va guanyar la guerra ni es va fer la revolució: maig de 1937, arribada dels guàrdies d'assalt de València a Barcelona; octubre del 1937, establiment del govern de la República a Barcelona i progressiva anul·lació de la Generalitat, són el preludi de la derrota definitiva, de gener-febrer del 1939.

3.- El patriotisme no és la primera de les virtuts. El patriotisme degenera en prussianisme quan vostè pretén que sigui la primera de les virtuts. Però el patriotisme és, a vegades, l'última de les virtuts.

“
**es pot no prendre partit
 i seguir complint
 el propi deure...
 però la condició
 perquè aquest no prendre
 partit sigui fecund
 és el silenci**”

Aquestes paraules de Horne Fisher, l'“home que sabia massa coses” a l'ingenu periodista Harold March, en la novel·la de Chesterton, poden servir de guia per aquest paràgraf, especialment en una situació com la de Catalunya, on molts ciutadans senten un patriotisme espanyol innegable i en principi respectable que seria (que és) estúpid negar o condemnar. Potser una de les causes de la nostra desorganització mental és la barreja en tanta i tanta gent de dos patriotismes tan difícilment conciliables. No seria gens difícil de trobar gent de bona fe i vàlua innegable “marcada” per aquest fet. Deixem, però, aquest punt.

El que voldria dir en aquest paràgraf, i com a colofó dels dos anteriors, és que hem de sentir tan nostres, tan íntegrament nostres, un Ramon d'Abadal i Calderó (i un Francesc Cambó), com un Antoni Rovira i Virgili (i un Lluís Companys). Després de la guerra, no fou massa la gent que s'adonà de l'absoluta necessitat no solament d'una reconciliació, sinó d'una reflexió a fons sobre el que havia passat. La reflexió col·lectiva més important fou probablement la dels “Quaderns de l'Exili”, però n'hi hagueren d'altres. I ara, després d'uns anys de silenci quasi total, sembla que hi hagi interès en remoure ferides, a base d'un “antifranquisme” més aviat genèric (oblidant que l'actual règim prové molt més del franquisme que de la Segona República) i d'una “resistència” en moltes ocasions ben dubtosa. Molts que vàrem viure aquell temps que ara ens vol explicar gent que no hi era, encara recordem massa coses i massa clarament perquè ens vinguin amb “històries”. I encara que ja tots fòssim morts, la memòria històrica va més enllà de les generacions i una ferida mal tancada o remoguda per interessos ideològics o crematístics, que de tot hi ha, és un perill futur pel cos social.

Voldria acabar el paràgraf amb una cita d'una de les persones que va veure clar en el seu moment la necessitat de reconciliació i de reflexió.

El “Front Universitari de Catalunya”, organització resistent de l'interior, publica un butlletí clandestí que ens arriba amb alguna regularitat i que llegim amb el major interès, tan per l'abrandat patriotisme com pel seny que inspiren els seus escrits.

En un dels darrers hi trobem aquesta frase reveladora d'un noble estat d'esperit: “Fa deu anys que a les terres de l'Estat espanyol es viu una tragèdia que difícilment trobaria parió en el món. Deu anys de sang, de persecucions, de fam i misèria, de denúncies i d'exilis, de “Rabassades” i “Camps de la Bóta”...”

No fa al nostre intent copiar res més. Posar en una mateixa execració i infligir la mateixa condemna als dos sinistres i simbòlics llocs on s'han perpetrat tants crims, és un esperançador i segur començament de restauració pàtria. Més: no podrà haver-hi restauració sense aquest començament.

Claudi Ametlla
Perpinyà, maig 1946

4.- En la “Història de les Institucions” d'Alexandre Galí, el tema de les ruptures generacionals és una espècie de baix continu. Participant entusiasta i eficient de la gran gesta de la generació del 1900, afirma una i altra vegada que en el passiu d'aquells homes, globalment, cal posar-hi el seu desconeixement del segle XIX. Ell mateix desconeixia la feina notable, en el camp pedagògic, del seu oncle Bartomeu, cunyat d'en Fabra i a casa del qual va passar la infància. Puig i Cadafalch i Pijoan varen fer una feina extraordinària en el món cultural, però precisament perquè varen començar de zero la seva feina es va cloure en ells mateixos i varen ser incapaços d'adaptar-se a les noves circumstàncies (Puig, per exemple, va fer una interpretació de la llei de Patrimoni de la Generalitat, després del 34, en la qual infeudava el patrimoni a l'Institut, com si hagués retornat el temps de la Mancomunitat, sense adonar-se o sense voler veure que Catalunya tenia totes les atribucions estatals, en aquell moment, en aquella matèria. I Pijoan és l'exemple típic de l'home que té un moment, un moment dolç, esplèndid, però és incapaç de la continuïtat, tantes vegades desagradable, que exigeix una responsabilitat pública).

Els homes d'un moment i les generacions que recomencen de zero, ens diu Alexandre Galí, són el principal obstacle per a la maduració cívica del nostre país.

5.- Però al mateix temps, en la “Història de les Institucions”, n'hi ha un altre de baix continu: el

que indica, precisament, el títol. L'enorme capacitat de crear institucions, l'enorme capacitat associativa d'aquest nostre país. La llista de les associacions i institucions creades a Catalunya abans de 1936 és interminable. Moltes d'elles continuen: citem només, gairebé a títol simbòlic, el Centre Excursionista de Catalunya i l'Orfeó Català, ambdues més que centenàries. I, ja en un terreny no pròpiament institucional però sí revelador de la consciència col·lectiva d'un poble, la Sagrada Família.

Com és lliga això? en darrer terme podríem resumir-ho en una fórmula de contraposició: continuïtat vital (la cèlebre "voluntat de ser" de Vicens), en l'esfera privada –discontinuïtat política, en l'esfera pública. Però el que interessaria més és escatir el perquè d'aquesta contraposició.

Alexandre Galí no va deixar de plantejar-se el problema, i hi va donar, a "grosso modo", la següent explicació (recordem una vegada més que va escriure entre 1945 i 1950):

No és veritat que el poble català no sigui generós. No és veritat que el poble català sigui tanca-dament individualista i inapte per a la vida col·lectiva. Un mínim coneixement de les institucions de beneficència durant el segle XIX i de l'associacionisme durant el segle XX ho desmenteix rotundament. El que passa és que el poble català és extraordinàriament recelós davant del poder polític i davant de les institucions públiques: secularment els ha vist com a estrangers i moltes vegades com a enemics. Davant del "comú" es tanca a la seva closca.

Però aquesta actitud es va començar a trencar la primera dècada del segle XX. Aconseguir això fou potser el mèrit més gran de la generació del 1900. Concretament Alexandre Galí posa com a exemple el de la Biblioteca de Catalunya: quan

la gent va tenir confiança en una institució pública (era la biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans de la Diputació de Barcelona), els donatius van venir a corrua feta, i el país va demostrar la mateixa generositat davant d'una institució pública que la que demostrava en institucions privades com els orfeons i els centres excursionistes.

Ara, però, voldria retornar al Dietari de Ramon d'Abadal, que en certa manera confirma "a contrario" aquesta tesi: en un cert moment, després de la derrota del 16 de febrer, que els hauria d'haver fet pensar una mica més a tots plegats, d'Abadal lamenta que la gent no es movilitzi per a les eleccions de compromissaris.

En un altre moment es troba amb un senyor, a l'exili, que no li vol signar una declaració a favor dels rebels, i també se'n lamenta. De fet, es tracta en els dos casos d'una reacció típicament catalana: manca de confiança en qui ha portat els afers polítics. Aquest senyor que no vol signar, encara que va haver d'exiliar-se per la incompetència de l'esquerra, no té

cap confiança en els adversaris polítics de l'esquerra: prefereix passar desapercebut i refugiar-se en l'actitud que probablement varen tenir els seus pares i els seus avis i besavis. Callar davant l'ocupant i procurar fer-li tantes trampes com pugui. De fet, no és el mateix que digué el senyor Duran i Ventosa a Ramon d'Abadal, el nebot, l'historiador: "quan puc fer política en faig i sinó, faig diners"?

Caldria fer potser una postilla al que digué Alexandre Galí: el català no ha acceptat, en la primera meitat del segle XX, la incompetència de qui regeixi la cosa pública, encara que sigui ell qui l'hagi triat. I això és greu. A la discontinuïtat política (claríssima entre Lliga i Esquerra, que en un país ben constituït s'haurien succeït i no

**“
el poble català és
extraordinàriament recelós
davant el poder polític i
davant de les institucions
públiques: secularment
els ha vist com a estrangers
i moltes vegades
com a enemics.”**

enfrontat a mort), s'afegeix una pregona incomprensió de la necessitat que algú mani, i que si tenim la sort que aquest algú sigui de casa, és delictes de lesa pàtria no ajudar-lo, encara que no tingui les nostres idees polítiques. Estem tan acostumats a trampejar poders estranys que fem el mateix quan tenim un mínim de poder propi. I això, repeteixo, és greu.

6.- Si fins ara m'he referit al passat no és perquè m'agradi "gronxar-m'hi". Certament m'interessava dir i he dit que estem deformant la visió de la història amb el perill de tancar en fals les ferides de la guerra civil, fonamentalment per l'omissió, deliberada o no, de l'estudi i valoració correcta de les responsabilitats de l'esquerra.

Però encara m'interessa molt més reflexionar sobre si durant la segona meitat de segle hi ha hagut variacions importants en aquests punts. M'interessa el passat immediat, el present, i el futur.

Jo diria que les coses han variat molt poc. Que la "fórmula" continuïtat vital - discontinuïtat política ha seguit funcionant.

Amb l'augment del nivell de vida i el major benestar, l'associacionisme català no sols no ha disminuït, com no hauria estat estrany, i com tinc la sensació que ha passat en altres països, sinó que ha augmentat. "És per no creure-s'ho, el que està passant en el nostre país" deia l'altre dia en Jordi Sales: associacions de micòlegs, concursos de cants de canari o de grill, curses de caragols, campeonats de "botifarra", "penyes" ciclistes, conjunts musicals, caminaires, per no citar les associacions més "serioses" (totes ho són, en realitat): corals, orquestres, festes folklòriques locals, aplecs, centres excursionistes, castellers, sardanistes, pessebristes, esbarts, raïers... no acabariem mai: la vitalitat dels racons més apartats i minúsculs de la nostra terra és impressionant i sorprèn, admira i a voltes entusiasma els estrangers que hi entren en contacte. Fa poc un amic em parlava d'un camioner alemany "atrapat" en una desfílada de

bestiar, carros i tractors de sant Antoni: recolzat al volant del seu "trailer", semblava no acabar-se d'empassar el que veien els seus ulls, entre la incredulitat, la sorpresa i la resignació. I em penso que aquestes associacions, aplecs, festes i concursos són el que hi ha de millor a Catalunya. Potser són, simplement, Catalunya, o el que en queda.

Però la discontinuïtat política també em sembla evident. I crec que la ruptura amb el passat ja s'havia produït quan va morir en Franco. Només així s'expliquen els errors i les ingenuïtats que es van produir en l'anomenada "transició" i que ens han dut a la situació actual.

Hi havia un principi irrenunciable: Catalunya havia de tornar a l'"statu quo ante" 19 de juliol de 1936. Catalunya podia renunciar a una revolució per evitar una nova guerra civil, però no podia renunciar a ella mateixa i a les seves insti-

tutacions. Potser hauria calgut refer-lo, però el nostre Estatut de l'època de la República era irrenunciable com a base de negociació. Era irrenunciable com era irrenunciable la "devolució" de tot allò

que, amb l'estatut, havia estat pres a Catalunya "manu militari". Què hauria passat si tota negociació s'hagués fonamentat en aquestes bases, no ho sap ningú. Però és dubtós que les coses ens haguessin anat pitjor i almenys, hauríem fet honor, de veritat, als nostres majors. I el botí de guerra no seguiria a Salamanca o en tot cas hi seguiria com el que és en realitat: botí de guerra.

L'afer és més greu si pensem que l'única insti-tució política anterior al franquisme que el règim postfranquista de la "transició" es va veure obligat a acceptar va ser la Generalitat. Però no ho vàrem aprofitar: personalment crec que, seriosament, potser excepte per part d'Heribert Barrera i pocs altres, no es va pensar en el passat i en la continuïtat: es va voler començar de zero, i aquest començar de zero ens ha estat desastrós: perquè nosaltres sí que començàvem de zero, però ells no. El "pacte" Suárez-Carrillo no feia més que continuar una

“
l'associacionisme català
no sols no ha disminuït, ...
sinó que ha augmentat”

anòmala submissió militar de Catalunya que s'havia iniciat durant la guerra i havia acabat en brutal ocupació per part dels rebels. Tot el que s'havia guanyat amb la Mancomunitat i sobretot amb la Generalitat es donava per perdut i calia, en tot cas, renegociar-ho.

Ara bé, com he insinuat una mica més amunt, en realitat la ruptura de continuïtat s'havia produït abans. S'havia produït, relacionada amb una ruptura més ampla d'abast europeu i americà, els anys seixanta i coincidint amb la desaparició de la gran generació-pont que va salvar Catalunya, la dels homes que volien fer de Catalunya un país normal; s'havia produït entre els alegrois utòpics "progres" que tots recordem. Però aquesta és una altra història, que cal que algú comenci a pensar en estudiar seriosament i no tinc pas la intenció de dir-ne res més aquí.

7.- Què, doncs? Som en una situació ben gallosa, i en gran part per culpa nostra. Discontinuitat entre la Lliga i l'Esquerra amb una dictadura entremig. Discontinuitat entre la República i la "democràcia", amb una altra dictadura entremig.

No pretenc tenir cap fórmula màgica de cara al futur, ni crec que ningú la tingui. Però potser es poden indicar algunes característiques de la situació present que possiblement influiran positivament o negativament en l'esdevenidor.

a) Sembla que hàgim entrat en la tercera gran crisi de la democràcia europea dels darrers cent anys i escaig. Les dues anteriors crisis varen acabar en guerra. Esperem que aquesta tingui alguna altra sortida. Esperem-ho.

b) La desconfiança cada cop més generalitzada envers el "sistema" a Europa i Amèrica és un punt bastant preocupant i força estudiat. Simplement el constato, indicant dos dels indicis d'aquesta desconfiança: l'encariment de les campanyes electorals i l'abstencionisme.

c) A part altres factors potser més pregonos

sembla força clar que un dels motius d'aquesta desconfiança és la rigidesa dels partits polítics. Potser és bo recordar que la Lliga, la nostra, originàriament més que un partit fou un moviment que es dreçava contra els partits del sistema. I que el fenomen "lliga" com a revulsiu enfront dels partits "oficials" no fou específic de Catalunya, en aquells temps, sinó genèric a tota Europa.

Tot fa pensar que el sistema de partits pateix una entropia que els porta a la fossilització, els aparta de la realitat i acaba per convertir-los en simples "lobbis". I que davant d'aquest fet es produeixen reaccions antisistema que desemboquen en actituds totalitàries, en caos anarquitzant, o en nous "lobbis", sense que s'a-

consegueixi sortir d'aquest cercle infernal i acostar seriosament els ciutadans i el poder públic.

d) La multiplicitat de partits, en una nació sense estat com Catalunya, esdevé aleshores a la pràctica, una lluita d'interessos. Potser el país podria donar, com s'ha esdevingut amb petites

variants a tot Europa, per un partit conservador i un partit social-demòcrata i per torna, un partit espanyolista. Tots plegats, com passa a Europa, no podrien pas permetre's el luxe de presentar programes gaire diferents, perquè hi ha el que hi ha i no res més. Després de la pèrdua d'oportunitat de la "transición", Heribert Barrera assenyala l'altre gran pèrdua d'oportunitat per no haver fet un "pacte d'estat" a inicis dels 80, un pacte que podia ser un pas important vers l'Estat, en lloc de les lluites clàniques i una mica folklòriques dels nostres simili-partits (perquè tots sabem molt bé on és el poder). Però algú parla, o parlarà, d'aquest tema de la multiplicitat de partits en aquesta mateixa revista, de manera que no m'hi estenc.

e) Res més nefast, i especialment per nosaltres catalans, que la falsa distinció societat civil

**“
Potser és bo recordar
que la Lliga... originàriament
més que un partit
fou un moviment que
es dreçava contra
els partits del sistema”**

-poders públics (o administració, o societat política). És una distinció que és en ella mateixa la negació de la democràcia. A casa nostra, això es redueix a dues coses: o a protegir-se dels poders públics fent tantes trampes com es pugui, o fer-los xantatge. És a dir, a enfortir els nostres atavismes incívics.

f) A més de la indispensable flexibilització dels partits (que probablement pot ser afavorida per determinades mesures jurídic-polítiques), caldria una administració menys pesant, més àgil, més pobra (sí, més pobra, perquè de l' "austeritat" dels dinars a Via Vèneto ja en comencem a estar cansats), menys formalista en els detalls i més contundent en allò que és fonamental, en una paraula, més eficaç.

Això és molt difícil en una societat reblanida pel benestar, que sempre troba (ajudant "mèdia"), que "algú" en té la culpa i que "piove, porco governo". En el fons, potser aquest ha estat l'error més gran dels nostres homes públics, un error que comparteixen amb pràcticament tots els homes públics d'Europa que depenen d'una elecció popular. Oblidar que aquella "màxima-boy scout" de Saint Exupéry que tots els "experts" en política diran que "no serveix per anar pel món",... resulta que és veritat: "tira'ls pinso, i s'odiaran; obliga'ls a construir junts una torre i s'estimaran". Però aquesta és una altra història... que és la mateixa.

g) En història no hi ha ni fatalitats ni determinismes, encara que sí condicionaments. Sempre hi ha un marge i mai res no és perdut definitivament. El futur és incert i les reaccions de la gent imprevisibles. Alguna cosa passarà, ningú no sap ben bé què. Convé estar a punt, intentar no caure en els errors passats, desenvolupar les potencialitats presents, tant com es pugui, corregir rumbos, procurant fer la mínima trenca-dissa, tenir els ulls ben oberts.

Annex: El gran pròcer, professional resistent i català de pedra tallada que fou Enric Mañosas i Barrera, ha deixat una biblioteca que és indispensable per a l'estudi de l'associacionisme català anterior al 1936. Alexandre Galí havia vist que la seva "Història de les Institucions" només era la meitat del que calia fer, perquè es centrava bàsicament en Barcelona i havia expressat el seu propòsit de dedicar una altra obra semblant a la feina feta fora de Barcelona: projecte evidentment massa ambiciós. Però Enric Mañosas, amb constància i intel·ligència va recollir i ordenar el material imprès bàsic per a aquesta empresa. És cert que existeix una multitud de monografies i estudis locals i parcials, però manquen obres valoratives de conjunt. ●

e

ntrevista

Raimon Terradas

Foto: R. Terradas

Carlos *Nadal*

Carlos Nadal és indiscutiblement un dels "grans" dels darrers seixanta anys del nostre periodisme.

Home modest, serè, sòlid, amb uns coneixements i una amplitud de visió impressionant.

Ens va rebre el pasat 12 de maig amb tota naturalitat i, sense cap "tic" de savi, desgranant i desprenent sabiduria.

Després d'una forta batalla diplomàtica, una coalició de països encapçalats pels EEUU comença, el 20 de març d'enguany, una guerra contra l'Iraq sense el suport de les Nacions Unides. Prescindint de qüestions com ara la legalitat internacional dels fets, m'agradaria que em comentés quines creu que són les causes reals d'aquest conflicte.

Bé, jo penso que hauríem d'anar una mica enrera, cap a la situació de després de la guerra freda i de com queda el repartiment de les relacions internacionals i la relació de forces. Em penso que aquest és el fet predominant de la situació actual: el fet que s'ensorrés la URSS i tot el que eren els seus països satèl·lits; el conjunt del món comunista, en definitiva. Això fa que només resti una sola superpotència i que al mateix temps el paper d'Europa quedi, naturalment, una mica penjat, perquè Europa era, diguem-ho així, l'avançada d'aquella lluita o d'a-

quella política de contenció del món comunista. Per tant, el cert és que Europa queda una mica despenjada i només hi ha dos elements que la lliguen a la nova situació, que són: en primer lloc, la seva unió (Europa per sort quan es produeix aquest fenomen està unida –bé, després podem parlar de fins a quin punt es pot parlar de vertadera unió– però de fet està unida); i en segon lloc, el seu vincle a aquesta gran superpotència que queda com a única, que és EEUU, mitjançant el pacte Atlàntic. Jo crec que hem de partir d'aquesta situació, d'un món que de fet estava repartit entre dos blocs (això també és una mica relatiu, però fonamentalment era així) i que resulta que es queda només amb un d'ells. Només amb un que a més a més està constituït

per una gran potència econòmica, militar i fins i tot política i una Europa que, si bé és veritat que està unida, encara no arriba a ser una potència amb una projecció internacional suficient des del punt de vista de la política exterior i, ni cal dir-ho, respecte del punt de vista de la defensa. Això també s'ha dit moltíssim: és un dels problemes,

una de les carències d'Europa. En fi, tal i com li deia, crec que aquest factor d'una sola superpotència és determinant. És determinant perquè llavors això que en diuen el nou ordre no ho és realment, sinó que és simplement aquesta potència única que fa el que li sembla o el que creu oportú per ella; és a dir, que no hi ha un projecte, no hi ha un projecte de crear un nou ordre, sinó que això es va fent sobre la marxa, depenent de la situació de privilegi que tenen els Estats Units quant a força, quant a influència política, econòmica i militar. És això és el que es va creant. Per altra banda, s'ha parlat també molt i es parla molt d'imperi. Bé, hauriem d'entrar a analitzar en quins aspectes EEUU és un imperi i en quins no ho és. Evidentment no és un imperi

de conquestes, com han estat sempre tots els imperis, però si que és un imperi de domini. I a aquesta dominació li passa com li ha passat a tots els imperis, que així que es va estenen va tenint els interessos cada vegada més enllà, més lluny, o més dins de regions o àrees on no hi tenia predomini, ni interessos, o que si els hi tenia ja estaven bé com estaven. Així, aquesta situació d'única superpotència dóna als EEUU un caire d'imperi i per tant la dinàmica, també, d'anar cada vegada més enllà. Per què? No és perquè vulguin crear un ordre, és perquè es troben que si, per exemple els EEUU en aquest cas concret, tenien uns interessos al Golf, sobre tot pel petroli, i tenien uns interessos també amb l'Àrabia Saudita, els Emirats del Golf, etcètera, doncs tot

“ Així, aquesta situació d'única superpotència dóna als EEUU un caire d'imperi i per tant la dinàmica, també, d'anar cada vegada més enllà ”

això els porta –juntament amb els interessos que tenen amb Israel– poc a poc a haver d'intervenir i dominar cada vegada més l'àrea de l'Orient Mitjà i l'àrea del Golf. I això arriba un moment que ja no és solament el desig de defensar uns interessos concrets sinó que arriba un punt que senten que la seva situació ja no és prou segura i necessiten

anar més enllà per assegurar-la. En principi no tenien cap problema amb l'Àrabia Saudita, però es va fent una mica insegura perquè d'allà provenien la majoria dels que feren els atemptats contra les Torres Bessones. I és clar, resulta que fan uns càlculs i consideren que l'Àrabia Saudita pot fallar en un moment donat, i hi ha l'Iraq, que no saben exactament cap a on tirarà, i hi ha els Emirats del Golf, que són estats petits i que més o menys els tenen junts, però necessiten, pensen, assegurar més la seva situació a la zona. I es plantegen: quin és el país que, per la seva importància en relació al petroli i la seva importància estratègica necessitariem realment tenir sota la nostra hegemonia per assegurar-nos la nostra situació en una àrea tant complexa? I tot

plegat també s'ha de relacionar amb Israel. Els israelians sempre han tingut l'obsessió d'Iraq. A ells els preocupa més l'Iraq que no pas Síria, per exemple. Han fet la guerra amb Síria, els tenen conquistats els Alts del Golan, però de fet, Síria no té la potència econòmica enorme del petroli que té l'Iraq i, a més a més, per a ells l'Iraq era un règim insegur. Per tant, per dominar tota l'àrea del Golf i, en certa manera, que això ve de retruc, influir en el problema d'Israel i Palestina i en general a tot el món àrab, els americans es veuen en certa manera forçats a actuar com ho han fet. En dir forçats no vull dir que per força ho haguessin de fer així, simplement que la mentalitat d'imperi és aquesta. En definitiva, ells pensen: estem aquí, i aquí hi tenim aquest perill i aquest altre, i aquest altre, home doncs, si ens fem aquí, dominarem tota aquesta àrea i la tindrem segura. Pel que fa a l'Afganistan, és un complement, o l'Iraq és un complement de l'Afganistan, perquè, és clar, a l'Afganistan sí que hi havia una raó concreta, que era el règim dels talibans, i Bin Laden i Al-Qaeda dins del país. Era una cosa manifesta, i atacar l'Afganistan tenia una raó de ser. Això ja els portà a haver de ser presents al Caucas, d'acord amb Rússia, que al seu torn té la qüestió txetxena.

Li perdonen a Rússia les seves accions a Txetxènia.

Li perdonen... ja fa molt de temps, amb el silenci absolut sobre les barbaritats que passen allà. I és clar, aleshores es figuren a Geòrgia. Estan a Geòrgia, estan al Turkmenistan, al Turquestan. Hi són. Hi són present militarment, els americans, amb poques forces, però hi son, perquè quan es va produir el tema de l'Afganistan, Putin els ho va permetre. I és que cal recordar que als russos no els interessava gens el règim dels talibans, pel seu problema amb Txetxènia i per totes les repúbliques federades musulmanes, pel que podia significar de revulsiu. Llavors, un cop que han fet la guerra a l'Afganistan, doncs és el que li deia abans: ara seguirem una altra peça; has mogut aquest peó, doncs ara, com que aquí tens aquesta peça, hauries de matar aquesta altra peça. En fi, és una mica... fixi's com cada vegada van més endins d'Àsia. És a dir, aleshores s'han de posar

al Pakistan; entren en col·laboració amb el Pakistan. Això vol dir que en el futur potser hauran d'intervenir en les divergències que hi ha entre el Pakistan i l'Índia, i tot això els està apropant a la Xina, que tothom suposa que serà la gran potència del futur; quant hi haurà realment un, diguem, pluripolarisme, més d'un pol d'influència política, econòmica i militar important.

Ara que parla de la Xina, com veu aquest país.

Amb Xina passa una cosa. La Xina, com vostè sap, ha fet la revolució amb molt més de compte que no pas Rússia. Ells no han deixat el partit únic. Han desmuntat el comunisme com a sistema econòmic i social, però sense desmuntar l'estat ni el partit únic identificat amb l'estat. Ho han fet d'una manera molt gradual perquè no hi hagi els sotrats de Rússia. Actualment el comunisme no hi te cap mena de realitat, ideològicament no influeix en res i, per tant, la gran ideologia de Xina, ara, és el nacionalisme. Però han estat molt prudents i saben que a ells el que els interessa més és comprometre's el menys possible amb cap tipus d'enfrontament internacional, perquè no estan preparats. Perquè tenen un exèrcit molt feble donat que no poden gastar encara massa en la qüestió militar. Fixi's amb la prudència que tenen sempre amb Taiwan, la prudència que tenen ara amb l'assumepte de Corea, bé, que no volen perdre Corea del Nord com a país més o menys proper i dependent, en certa manera, però sense per això molestar ni Japó ni els EEUU ni ningú de l'àrea que pugui tenir interessos allà. Ells per tant van amb peus de plom. Hi ha la pressió econòmica, també: les relacions amb EEUU per a ells són importantíssimes des del punt de vista econòmic. Les inversions americanes són molt altes, els intercanvis són molts, també venen molt a EEUU i per tant el que volen és, abans que res, consolidar se, fer una economia important i arreglar tota la qüestió social que és molt deficient. Molt deficient perquè desmuntar una economia estatal i transformar-la en una economia de mercat comporta uns desfasaments i uns problemes molt greus, de molt atur, de gent marginada, etcètera. Per tant de moment la Xina queda apartada, i ja ha vist vostè que amb aquest assumepte no s'hi han ficat. Van dir, però d'una

manera una mica barroera: bé, no ens bombardegeu l'ambaixada, com vàreu fer a Sèrbia. Aquesta ironia de la Xina, oi? Però... és a dir, que la Xina de moment no és un problema amb absolut, però amb visió de futur té un cert sentit que els EEUU es vagin centrant en aquella zona. Ja no només és la qüestió del Pacífic, sinó que s'hi estan apropant fins hi tot per terreny asiàtic.

Tornant al que em deia abans, està clar que vostè no comparteix gens aquest concepte de nou ordre.

Sí, sí, és que jo no accepto aquest terme, al contrari: és un desordre. Perquè és l'ordre forçat d'un, forçat amb aquest sentit que cada vegada els seus interessos estan més enllà.

Vostè es refereix doncs a una dinàmica interna, sense estar especialment planificada. Però hi ha també tota aquesta sèrie d'ideòlegs americans...

Sí, ara li comentaré això, que és una cosa realment important. En primer lloc el que diu vostè: és una pulsio interna del país que respon a diverses coses. Primer respon a què qui mana ara és un bloc ultraconservador, molt nacionalista. Un factor important, a part d'aquesta ideologia ultranacionalista i conservadora és la religió. Els fonamentalistes influeixen molt. I finalment tenim l'anomenat complex militar, industrial i de l'energia. Clar, els Bush són una família lligada a tot el món de l'energia, del petroli. Precisament per això van fer aquelles lleis, molt criticades als EEUU, d'alliberament d'àrees, fins i tot de parcs naturals, per a l'explotació petrolera. És clar: està manant un sector molt definit en aquest sentit d'ultranacionalistes i ultraconservadors molt influenciats per la cosa religiosa, pel pensament fonamentalista religiós.

Protestant? Perquè al Papa no l'han tingut gens en compte.

Protestant, i concretament tota una sèrie de sectes, que són importantíssimes. Que tenen molts diners que aporten a les campanyes electorals; que tenen molta gent al darrera. I tot això, per a un partit, és important a l'hora de les eleccions. Aquesta pulsio interna, que és pròpiament aquest nucli conservador, el sector més conser-

vador dins dels republicans, lliga molt amb una part important de la opinió. Hi ha una exaltació de la moral i dels lligams de la moral amb la política, però també hi ha naturalment una part d'hipocresia i de cinisme molt elevats perquè després ells governen d'acord amb els seus interessos i no justament amb la moral.

Lligar segons com la política amb la moral pot resultar perillós. El comunisme també tenia aquesta vessant, diguem-ne messiànica...

Exactament, era una cosa messiànica, i era una forma d'humanisme i de tot això, però resulta que, és clar, posat a la pràctica... I a aquests els passa igual. Però això lliga, atrau a molta gent. Especialment a tot el que és el Middle West, la zona més agrària del país, la menys industrialitzada i la que, des del punt de vista cívic, està menys avançada. La creença religiosa hi és molt forta. La pràctica religiosa és intensa, amb percentatges molt elevats. I si tu a aquesta gent els vens que el que està fent és gairebé una croada, doncs se senten molt atrets. A tot això cal afegir-hi, sobretot, el que van representar els atemptats de l'onze de setembre.

Sí, crec que des d'aquí no som prou conscients del que representaren per als americans. I tampoc no en vàrem ser prou solidaris, em sembla.

No en vàrem ser massa solidaris perquè tampoc no vàrem entendre la repercussió que allò tenia. I va ser, es veu, enorme. Enorme. En això coincideix tothom que ha tingut l'experiència de viure-ho. Va ser un cop fortíssim. No s'ho esperaven, no creien que fos possible, i ho van sentir com, per primera vegada a la història, una amenaça directa. La percepció que s'hi jugaven alguna cosa molt important. I hi va haver una flamarada de patriotisme, exaltat fins a uns límits extraordinaris. Això encara dura. Potser no amb la intensitat d'aquells moment, però això ha calat. I al país, per tant, si li venen: mira, ara hem d'anar a l'Afganistan perquè hi ha aquells elements que són els que tal, i ara hem d'anar a l'Iraq perquè si no hi anem aquesta gent seguirà essent una amenaça, hi ha un acord. Exceptuant els sectors universitaris o sectors fins i tot de la comunicació, però cada vegada menys, aquests últims, perquè la comunicació està perdent bastant indepen-

dència en un país on n'havia tingut molta. No és que la premsa s'hagi venut al poder, però ha baixat molt la crítica. La qual cosa alarma a Europa. I alarmen les mesures que han pres contràries al drets fonamentals per perseguir, diuen ells, el terrorisme. Aquí comença la falta d'entesa entre Europa i els EEUU. Però per això hem d'anar per parts. De moment, enfocat des dels Estats Units crec que són tots aquests factors: una dinàmica imperial que vulguis que no s'imposa quan un país es troba fort, i tota la qüestió ideològica.

Sí, però des d'aquest punt de vista d'assegurar posicions, l'Iraq potser era el país que... A veure, sembla que amb l'Aràbia Saudita cada vegada hi tenen més problemes; Síria... realment sembla que el perill pot provenir més d'aquests dos països que no pas de l'Iraq. Potser aquest país és el que ha generat menys susceptibilitats a l'hora de ser atacat, per dir-ho d'alguna manera, un país que no té ni la Meca ni Medina...

En quin sentit vol dir...

Vull dir que si els EEUU haguessin entrat en contra de l'Aràbia Saudita, a part que són formalment aliats, segurament s'hauria generat molta més reacció que no pas entrant a l'Iraq. Potser era el país òptim per a posicionar-se.

Sí, sí, això és absolutament cert.

Perquè, segons la seva opinió, era realment un perill, l'Iraq?

Un perill real no ho era.

Fins i tot potser era la peça més dèbil?

Evidentment era la peça més dèbil. I era a més a més com una mena d'avis de cara a l'Iran, al Pakistan, fins i tot (perquè el Pakistan és aliat, de moment, però hi ha molta maror), i de cara, en general, a tot el món àrab. És donar un cop a la taula i dir: aquí estem nosaltres i per tant, compte. I als àrabs, a tots en general, no els va importar el més mínim que es carreguessin Saddam. A veure, una cosa és l'opinió, i l'altra són els governs. A l'opinió sí que li importava, perquè l'Iraq era un país àrab i per a ells representava una humiliació més. Però per als governs no. Tots desitjaven que se'l carreguessin. Començant pels

sirians, que no es podien veure. Eren dues faccions del Baas completament enemistades. De manera que el món àrab no hi va oposar cap resistència efectiva; només de "boquilla", quan es va reunir la Lliga Àrab, però tots estaven totalment d'acord en què es fes això. Perquè a més a més, l'Iraq els molestava. Els molestava molt perquè Saddam era un tipus d'home que no tenia bones relacions amb els països àrabs. Per tant, pel que fa als governs, als estament oficials, no els va importar el més mínim, l'atac. Ara, pel que fa a l'opinió pública, això ja és una altra cosa, perquè és antiamericana i atribueix als EEUU tots els seus mals. Hi ha l'assumpte d'Israel...

I és antiamericana per antijueva o directament antiamericana?

Fonamentalment és antiamericana per antijueva. Perquè el problema d'Israel sempre ha afectat molt el món àrab. De manera que, fonamentalment, el que crea més opinió antiamericana al món àrab és la qüestió d'Israel.

Bé, doncs, ja hi tornarem després, però, abans de tallar-lo anava a parlar en clau europea del conflicte. Havíem parlat en clau interna americana...

Sí, és el que li he dit al començament que, clar, Europa, mentre hi ha la guerra freda, té un sentit. Té un paper. Hi ha una raó perquè els països europeus siguin aliats dels EEUU. És una defensa que tenen, un paraigües, el paraigües nuclear nord-americà. Però al moment que no hi ha enemic, això comença a posar-se una mica entre parèntes

sis. És a dir, en definitiva, què hem de fer, amb l'OTAN? Quan es produeixen els fets dels Balcans, de Iugoslàvia, Europa necessita els americans perquè ells són els que aporten la tècnica més moderna, ells són els que bombardegen Sèrbia, acaben amb l'assumpte de Kosovo, etcètera. Tot i així, això ja va costar, perquè França era partidària de fer una solució purament europea. El que va passar, però, és que la UE va fallar. No se'n sortien. I la ONU va fracassar també, perquè fins i tot ells van agafar els seus soldats com a ostatges. En fi, varen necessitar els EEUU. L'OTAN tenia encara, doncs, un sentit; es feia tot sota l'empara de l'OTAN. Un cop resolt aquest problema, però, hi ha aquest canvi radical que és el que li he dit abans:

els Estats Units passen a tenir uns interessos que ja no tenen res a veure amb els interessos europeus. Bé, de fet Israel sí que interessa els europeus, però no poden fer-hi massa, no els fan cas, els jueus. Els palestins sí, sempre han volgut que Europa intervingués més, però Israel no en fa cap cas. No té Europa en compte per res. Els únics que hi poden fer alguna cosa són els americans, perquè te-

nen diners i perquè hi ha el gran llobbi jueu d'EEUU. Però així i tot tampoc no aconsegueixen frenar Israel. I és que passa que en aquest moment coincideixen bastant les formes. El mateix que fa Sharon a Cisjordània i a Gaza ho ha fet els EEUU a l'Afganistan i a l'Iraq. I Europa es troba, en aquest sentit, realment desorientada, és a dir... Clar, ja no hi ha enemic. L'OTAN, en el moment que s'ha arreglat el tema dels Balcans, sembla que no té massa a dir. Hi ha el problema d'Israel, que això sí que els preocupa, i hi ha el Mediterrani, que és un mar que és la frontera amb el món àrab, i els interessa projectar-se cap al món àrab, especialment al Nord d'Àfrica. Això interessa, als països europeus. Tenen tractats d'adhesió amb el Marroc,

amb Algèria, amb Israel, amb Egipte... subministren la tècnica i els diners per a tot el que són projectes amb els palestins. És a dir, hi ha uns interessos, però no es va més enllà. I a més a més, a Europa, que ja ha fet molt –ha fet la Unió, el seu mercat comú funciona, la moneda única ha estat un èxit–, li passa això que ja es diu molt, que és un gegant econòmic però amb els peus de fang des del punt de vista de la política exterior i de l'armament, de la defensa. I per tant té un problema. Hi ha qui diu que per tenir una política exterior has de tenir una política de defensa forta. I EEUU té una defensa forta. EEUU té un pressupost que dobla el de tot Europa inclosa Rússia, un pressupost que, per altra banda, només pot resistir amb

molt de deute exterior i molts problemes. Però Europa té uns altres valors. És a dir, per ser Europa el que és, a part de tenir una història en comú, quins valors ha de tenir? És el cristianisme, com diu el Papa, que s'ha de posar a la constitució europea? Home, també ho és la il·lustració, el marxisme, l'ateisme... Evidentment és un continent molt descristianitzat, molt laic. Quins són, doncs, els valors? La

tolerància? Bé, la tolerància és un valor molt recent, perquè Europa ha estat molt intolerant, molt intransigent. Per tant, quin és el valor que es podria donar com a palpable, com a alguna cosa real i actual? Seria mantenir l'Estat del benestar, la justícia en el sentit més ampli possible. Un mercat, però que respecti i d'alguna manera mantingui els principis de l'estat del benestar. Això hauria de ser el vertader valor d'Europa. Ara bé, com que hi ha la competència americana per un tipus d'economia que funciona d'una manera completament diferent i una presència econòmica d'Amèrica a Europa, es va imposant el ritme, la dinàmica i la forma d'actuar de l'economia americana, que vol dir anar desmuntant cada vagada

“
**quin és el valor
 que es podria donar
 com a palpable, com a alguna
 cosa real i actual?
 Seria mantenir
 l'Estat del benestar,
 la justícia en el sentit
 més ampli possible**”

més l'estat del benestar. Si a sobre hi posem un pressupost militar molt gran, aleshores s'ha de desmuntar totalment. No pots mantenir un estat de benestar si gastes d'una manera desaforada en l'aspecte militar. Perquè, és clar, als EEUU l'estat del benestar és mínim.

Però, seguint aquesta argumentació, Europa no pot pretendre no gastar en defensa i voler imposar els seus criteris alhora.

Exacte. Aquí hi ha la gran contradicció europea. Vosaltres tal i qual, però fins ara qui us ha estat protegint? Ha estat el contribuent americà que paga i que ha renunciat a una sèrie de drets socials que els europeus mantenen. Que a Europa es mantenen. Evidentment, això és una de les grans contradiccions europees. Un altre aspecte és la divisió d'Europa arrel d'això. Per què aquesta divisió? Jo crec que

correspon a diferents formes de veure les coses. Primer hi ha Anglaterra. És per seguir una tradició. Els anglesos no s'han fiat mai d'Europa i creuen que el dia que les coses vagin mal dades, en el sentit que hi hagi un tipus d'agressió o que tinguin algun problema exterior seriós, Europa no els servirà de res.

Tenen l'exèrcit més fort d'Europa, a més a més.

Si és clar. Per això. Perquè ells van viure unes situacions, durant la segona guerra mundial, d'aïllament, de quedar-se sols en front de l'enemic, mentre que els francesos van entregar el país, ningú no volia fer la guerra. I és clar, ells tenen aquesta memòria històrica. De fet, els passa el mateix amb la lliura: no s'acaben de fiar de l'euro. Per tant, pensen: nosaltres no podem prescindir del gran aliat que és EEUU. El gran aliat no només durant la Primera i la Segona Guerra Mundial, sinó també durant la guerra freda, i després a les Malvines. Van ser els americans els qui els van facilitar l'actuació a les Malvines. Si EEUU no hagués volgut no s'hagués pogut fer. Per tant,

quan la Thatcher envia la flota allà sap que compta amb l'aprovació total d'EEUU. Tot plegat no és tant llunyà com sembla, és força recent, i són experiències que queden a la memòria col·lectiva. Europa sí, però en compte. No ens separem de l'aliat natural amb qui, al mateix temps, fins i tot, hi ha una germanor de llengua i de procedència, també. Fet i fet, era una colònia anglesa. Això és una línia... Els països solen tenir unes línies polítiques fixes que no canvien mai. N'hi ha d'altres que canvien, però algunes línies fonamentals no canvien mai. I en aquest cas, aquesta a Anglaterra és molt sòlida. Tant li fa que al govern hi hagi els conservadors com els laboristes. Per tant, el fet que en Blair agafés aquest tarannà, era del tot normal. De fet, quan va passar el fet de les Torres Bessones va ser el primer mandatari que va anar als EEUU. Ell, la idea d'estar al costat dels

Estats Units la tenia ben clara. I aleshores ens trobem amb la postura espanyola. Aquí, que passa? Jo sempre he dit, potser és una cosa una mica subjectiva, però sempre he cregut que hi ha un factor personal molt important. L'Aznar és un megalòman.

Ell vol passar per un

estadista de primer ordre. I l'experiència europea va ser força trista. Va presidir la UE sense aconseguir realment que la seva presidència fos forta, que conduís les coses seriosament, perquè tenir en Piqué d'afers exteriors... I ell menys. És un home que no domina l'anglès ni el francès, és un home que... Això el va defraudar, encara que no ho va reconèixer gaire, naturalment, al contrari, però el va defraudar que a Europa no li fessin cas. I jo crec que hi ha una cosa, en certa manera, de ressentiment i de dir: ah sí, doncs ara veureu qui sóc jo, sóc un personatge polític important, amb projecció internacional. També jo crec que compta el que ell va dir una vegada, que Espanya sempre ha estat en un racó de la història i que ha de sortir d'aquest racó. Aquí hi ha tota una tradició de la dreta espanyola, que és un ressentiment

“
**L'Aznar és un megalòman.
 Ell vol passar per un estadista
 de primer ordre.
 I l'experiència europea
 va ser força trista**”

contra França, que no els feia cas i un ressentiment contra una Anglaterra que va desfer l'imperi colonial espanyol. Hi ha també una influència de la memòria més propera, que és el franquisme; el record de l'aïllament de tota l'Europa democràtica i en canvi la presència de l'Eisenhower aquí. Això jo crec que ha comptat tot, en ell. I una altra cosa que va ser l'ingrés a l'OTAN. En Felipe González pensava que el fet que Espanya no hagués estat a les guerres europees l'havia perjudicat. Que Espanya era un país sense presència internacional perquè no havia estat present a les últimes dues grans guerres europees, que això l'havia aïllat. Que a Itàlia, essent un país tant feble originàriament com Espanya, la intervenció en les guerres europees l'havia ajudat a industrialitzar-se, a ser un país important, un país a tenir en compte. Tot això. Aquesta idea fixa que Espanya, de sempre, ha estat en un racó i el fet que en Felipe González l'aconsegüís dur a l'OTAN, li fa pensar a l'Aznar: doncs jo la portaré a l'amistat amb els Estats Units i em convertiré en un aliat privilegiat. Jo crec que aquest factor personal compta molt. Després, clar, correspon al sentiment general de la dreta. La dreta està d'acord amb això, sempre amb aquest ressentiment anti francès i anti anglès. Perquè hi va haver en aquest país una tradició democràtica en contra de la tradició de les llargues dictadures, primer la d'en Primo de Rivera i després la d'en Franco. Això la dreta ho té molt endins, encara que no ho digui, que no s'atreveixi a expressar-ho, però en

el fons hi ha aquest sentiment. Crec, doncs, que aquest ha estat un factor important. Pel que fa al preu, als guanys possibles, sí que n'hi ha, és clar, sobretot pel tema del terrorisme. L'Aznar pensava que si aconseguia aquesta declaració nord-americana d'incloure a la llista del terrorisme a ETA, a Batasuna, això seria un èxit internacional molt important i en contra de Batasuna i d'ETA. O sigui que crec molt, també, que fa tot això pensant en la carta basca. Equivocadament, em sembla, perquè no penso que li serveixi de gran cosa, però que sí que ho ha tingut molt en compte. Altres beneficis, que ja s'han apuntat, per exemple que companyies espanyoles participin en la reconstrucció d'Iraq, bé, és possible, però això són uns guanys molt relatius, a uns sectors molt determinats, vull dir al país tampoc no li reportarà grans avantatges.

Aquests són possibles guanys... i les pèrdues?

I les pèrdues, bé, aquí està. Aquesta és la gran incògnita, perquè la opinió se li va girar en contra. No tota, però una part important i sobretot una part que va fer molt soroll, una part que va ser molt present, i que va crear un clima realment important en contra del govern. Però això repercutirà, després, realment amb els vots, per exemple, això ja ...

Segurament s'hi ha barrejat també el chapapote, el pla hidrològic... i potser ha estat una mica instrumentalitzat.

Sí, ha esta una mica instrumentalitzat... Però la resposta ciutadana ha estat sincera, evidentment. Per altra banda, l'altre dia hi havia un article a El País, del Vicens Verdú que estava molt bé, sobre aquests moviments, en el sentit que són moviments del no. Però no del no contra la guerra a l'Iraq, que, és clar, en definitiva a la gent si li preguntes si està a favor de la guerra, diu que no. Però no solament això, sinó que ell li donava una amplificació i parlava del no general, doncs a la política en general, etcètera. I crec que hi ha molt d'això. La veritat sigui dita, els polítics tampoc no hi han contribuït massa, no han asserenat l'ambient. Després els partits polítics s'han tancat molt, estan molt només enfocats pels seus interessos com a partit, no han fet una obertura a la gent en sentit de: bé, nosaltres som un partit

independentment de les coses, i governem, però estem molt a l'aguait del que el país pensa, del que el país vol; i en això els partits han fallat bastant. I és clar, aquesta sensació la gent la té. Ells van a la seva, i a més a més com que sempre hi ha la cosa subterrània, hi ha les clavegueres de la política, que si els diners i que si aquí que si allà, i la gent, és clar ... De manera que jo crec que respon en general a tot plegat. Que això es notarà? És possible que el PP perdi una mica, però que sigui un dalta baix per al PP, no m'ho sembla.

Sí, però jo em referia, també, a pèrdua... Els socialistes diuen que s'ha desfet tot el treball diplomàtic dels últims anys, etc.. Fins a quin punt això és cert? Realment Espanya hi perdrà per les relacions amb els països del món àrab, o per les relacions amb la mateixa França o Alemanya?

Aquí ve la qüestió europea. Hi ha hagut l'assumpte d'Anglaterra pel que li he dit. I l'assumpte d'Espanya pels factors que també li he comentat. I, per cert, una cosa que jo crec que també va doldre molt a l'Aznar i als del PP va ser que quan es va produir l'afer del Perejil, Europa, sobretot França, no li donés un cop de mà. Si França hagués volgut tot plegat no s'hagués produït. O el Marroc s'hagué retirat del Perejil sense necessitat que intervinguessin els EEUU. I França no va voler-ho fer. No ho va voler, quant era la potència europea que realment podia aconseguir-ho. Perquè al Marroc, el que diu França va a missa. Hi ha uns lligams de sempre, econòmics, polítics. En Chirac és un home que ha estat moltes vegades al Marroc, amb uns vincles amb la casa reial molt importants; fins i tot Hassan II li ha posat moltes vegades a la seva disposició palaus propis perquè hi passés alguns dies. I això evidentment va doldre molt a l'Aznar, veure que no es movia. I Europa va fer una declaració molt ambigua, no es va manifestar d'una manera contundent. I van ser els EEUU, justament, els qui van trucar al rei i li van dir: retireu-vos. Això ell també ho va tenir present. I després aquesta creença que d'aquesta manera Espanya es col·locava al centre de la història i que ell adquiria un paper importantíssim i que aquest paper seria a més molt valorat fins i tot aquí, i amb això es va equivocar. No s'esperava la reacció popular al carrer. No s'ho esperava. Aquesta és la

veritat. Va ser una falta d'intuïció, de no saber copsar els sentiments de la gent i per on els podia agafar. O sigui que Europa, doncs, queda dividida. Anglaterra, Espanya, Portugal, Itàlia –que Itàlia, quan es tracta d'EEUU, el que vulguin; perquè és un portaavions–, Dinamarca, no sé per què, Holanda, mentre que França i Alemanya agafen la determinació de pronunciar-se en contra de la guerra a l'Iraq. Amb diferències. És a dir: Schroeder declara que Alemanya no intervindrà per res a la guerra. Aquí què passa? Passa que Schroeder ja va guanyar les eleccions pels pèls. Sort va tenir d'aquelles inundacions i que les va portar molt bé. I, per tant, per reforçar el seu contacte amb el país pensava que la millor manera de fer-ho era dir que no a la guerra, sabent que aquest era el sentiment dels alemanys. Diu que no hi anirà, però no fa res més. No diu: ara us posaré dificultats al consell de seguretat. Fins hi tot hi ha l'assumpte de les bases. Les bases més importants estan a Alemanya. I les van utilitzar, i van fer servir l'espai aeri sense cap dificultat. Però quan hi ha l'aniversari del tracte de l'Elisi, Chirac aprofita per enganxar l'altre amb una presa de posició clara contra la guerra. I és clar, l'Schroeder no s'atreveix, en aquell moment, a dir: bé, a veure, potser que no anem tant lluny. L'altre ja ho ha dit i, bé, què hi farem. Però de fet és una cosa d'en Chirac. Però aleshores el Chirac a què juga? Primer és un home que ha tingut dues caramboles que l'han portat una altra vegada a la presidència. Una elecció presidencial per carambola, per evitar Le Pen. Va ser un plebiscit perquè, és clar, l'esquerra no podia votar el Le Pen. I ell va copsar el país –amb això tant Schroeder com Chirac van ser més intel·ligents que l'Aznar–, sabia que el país no volia la guerra.

Però la seva oposició només s'ha de veure en clau interna?

No, no. Té una clau interna. I té una clau històrica, perquè al capdavant ell és un gaullista; en De Gaulle sempre jugava, bé que amb molta hipocresia, perquè quan feia falta, el que diguessin els Estats Units es feia; però jugava amb aquesta carta, que ells es van retirar de la organització militar de la OTAN, la potència francesa i tot això ... i clar, aquest factor també influeix perquè Chi-

rac al capdavant és un home de formació gaullista. Ara, sobretot, quin altre factor hi ha? Primer: els immigrants. França és un país amb cinc milions d'immigrants, pràcticament tots àrabs. Això per a ells és una cosa preocupant. I crear certs problemes per aquesta qüestió, naturalment no interessava. Segon: és un país amb una gran projecció econòmica, política i fins i tot militar amb els àrabs, sobretot del nord, i en països negres musulmans, perquè encara tenen forces militars en molts països d'aquests. Aleshores, és clar, també era una manera de guanyar-se l'opinió de tots aquests països als quals hi ha una influència francesa important, traduïble amb diners. I fins i tot quan Chirac va visitar Israel, va anar a la part àrab de Jerusalem, per demostrar una certa proximitat als palestins. Això va provocar un rebombori perquè els àrabs això ho van moure molt, als jueus els va caure molt malament, etcètera. Però vull dir que ell juga molt la carta àrab. Perquè és una carta diguem molt...

Podríem dir que és el seu imperi...

És el seu imperi. I en el cas d'Iraq, concretament, van obtenir concessions petroleres importants.

Per tant, ells no volien la guerra per interessos petrolers, també.

També, exactament. O sigi, aparentment era..., però també hi ha la qüestió del petroli, que ara tornarà a sortir en la tercera fase, diguem, diplomàtica, al Consell de Seguretat.

Ara que ve una mica a tomb, una de les coses que m'agradaria que em comentés és el següent: vostè creu que els EEUU tenien un pla per a l'Iraq? És a dir, sobre el paper, què en volia fer, els EEUU, de l'Iraq.

Sobre el paper hi havia aquest pla famós del Wolfowitz, perquè, és clar, tot això aquest sector conservador ja ho tenia planejat des de l'època del Bush pare. I el que fan és posar en marxa aquest pla. Era una cosa planificada, i quan arriben al poder i es produeix l'atemptat contra les Torres Bessones diuen: ara és el moment de dur-ho a terme. I insisteixo: el pla ja hi era; havia sortit a la premsa i tot. Atacarem, i tal, i aleshores

farem una tutela americana sobre el país i hi estarem el temps que creguem. Aleshores, la guerra. A veure, hi ha tres moments, jo crec: un de previ que és tot l'anterior a la guerra. És a dir, tot el que passa amb Europa, amb França, Alemanya i bé, després l'Europa de l'Est, que fan aquell document de Vilnius al qual es declaren favorables als Estats Units i al seu projecte d'Iraq. I aquí també voldria fer un incís sobre les relacions d'Europa i els EEUU des del punt de vista dòlar-euro. Que també s'ha dit això. Sí, perquè l'Iraq havia adoptat l'euro com a moneda forta, com a moneda de canvi. Això es podia estendre i s'ha parlat molt que els americans van considerar que això amenaçava el predomini del dòlar i que per tant s'havia de tallar en sec.

Però això és posterior al pla Wolfowitz

Sí, sí, això és posterior. I després també el desig que Europa no compti massa. Que per tant, sí està dividida doncs no..

Aleshores Aznar ha fet un flac favor a Europa.

Sí, sí. Aznar ha fet un flac favor a Europa, evidentment. Però bé, això també ho ha fet Anglaterra i aquest països de l'Est. Per unes raons històriques, també. Ells tampoc no se'n fien d'Europa. I en un moment que anessin mal dades... Ells tenen l'obsessió de Rússia i que mai més no els torni a passar. Els interessa molt estar a Europa però no se'n fien prou, tampoc.

Volen la protecció americana.

Protecció, el que es diu protecció, l'americana. Hi ha altres aspectes, per exemple hi ha una població d'origen polonès molt important, als Estats Units. L'emigració polonesa va ser molt forta. Doncs això també hi influència. Durant la dictadura comunista, que va ser molt dura, ells tenien l'obsessió de ser amb EEUU, de ser-hi amics, perquè a més a més moltes famílies en rebien ajuda econòmica, i fins hi tot paquets de menjar. Dels parents, dels amics, de les associacions poloneses que hi havia als EEUU. Per tant, és clar, són sentiments que es basen en moltes coses. En fi, pel que fa als plans d'EEUU, jo crec que estava perfectament pensat atacar. Però hi ha tres moment, tal i com li acabo de dir. En el

moment anterior, que és tota la part diplomàtica, s'han d'enfrontar amb l'oposició francesa, amb l'oposició russa, amb possibilitats que tinguessin el veto; s'han d'enfrontar, per tant també, amb el Consell de Seguretat, s'han d'enfrontar amb l'ONU, etcètera. I jo crec que aquesta part diplomàtica anterior a la guerra la van portar malament. Perquè no van fer una preparació prèvia, no van fer una tasca, que en diplomàcia és obligat, de, primer, abans d'anar al Consell de Seguretat, treballar país per país, tenir unes converses, donar seguretat, per exemple a França que no se li perjudicarien els seus béns, els seus contractes petrolers, i tota una sèrie de coses. Aquesta tasca no es va fer. Tot va ser molt precipitat. Tenien pressa i no van fer aquesta tasca prèvia. Per exemple, amb Rússia ho haguessin aconseguit. Però no. Quan van començar a treballar ja era tard. Els altres ja havien pres posicions, no es volien fer enrera. No volien donar la impressió que per pressió americana feien el que havien dit que no farien i llavors va ser una d'aquelles coses que van de malament en pitjor. Quan Powell

fa aquella intervenció, amb aquelles diapositives, on volia demostrar que havien fotografiat llocs on hi havia armes de destrucció massiva o a on les estaven fabricant, això no s'aguantava i, en canvi, en Villepin, el ministre d'exterior francès va estar molt brillant, el van aplaudir, cosa que no passa mai al Consell de Seguretat. En resum, que ho van portar malament, diplomàticament. Però com que en definitiva ja estaven plenament disposats a fer-ho, amb el consentiment o no de l'ONU, amb el consentiment o no dels aliats, van pensar que bé, que tampoc no els importava tant. És igual, farem. Farem, i un cop fet, ja ho veurem, ja canviaran les coses. I ho van fer. Aleshores, la segona fase, que

és la guerra, va ser molt més curta que el que tothom es pensava. Ells no. Sembla que evidentment ells ja pensaven que seria així. També pensaven que l'estratègia de Saddam seria recloure's a les ciutats per obligar-los a fer la guerra porta a porta, que hagué estat una cosa duríssima, i ells van fer la tàctica de passar de llarg, anar directament a Bagdad i, per tant no entrar en la lluita carrer per carrer. És el que van fer els anglesos a Bàssora: van deixar que es podrís per dintre i un cop que tot ja estava descompost van entrar, i els americans van anar directament a Bagdad. A Bagdad hi ha els primers bombardejos els primers dies, amb molta desinformació intencionada. Ara, evidentment van matxucar les úniques

unitats que estaven disposades a lluitar. L'exercit regular ja no tenia ànim de lluita i les úniques unitats fidels, que eren la guàrdia republicana i els fedayins del Saddam i que sí que estaven disposades a lluitar i que en molts llocs ho van fer, van ser matxucades. Aleshores aquí hi ha moltes especulacions. Hi ha l'especulació de si realment hi havia un pacte amb en Saddam perquè mar-

“aquesta part diplomàtica anterior a la guerra (els americans) la van portar malament. Perquè no van fer una preparació prèvia, no van fer una tasca, que en diplomàcia és obligat de fer”

xés. Bé, jo no hi crec massa, però és una possibilitat. No hi crec massa perquè, què faran amb el Saddam? Ha de sortir, algun dia ha de sortir. Clar que prèviament hi havia hagut tractes perquè se n'anés. S'ha parlat de Bielorrússia. Hi va anar un diplomàtic d'aquest país, ex-ministre d'exterior amb en Gorbaxof. Era un home experimentat amb l'Orient Mitjà, perquè hi havia estat ambaixador i sembla que li va aconsellar això: ves-te'n, a Bielorrússia o a un síguí, i no esperis a què entrin i que desfacin el país. Els àrabs també li van recomanar que marxés. Si realment després hi va haver un tracte... No se sap. Jo no hi crec massa amb això, però bé, és una de les hipòtesis que s'han manejat. El cas és que la fase de la

guerra és claríssima, ho tenien molt ben muntat, sabien perfectament el que passaria, i aleshores ve la segona fase diplomàtica. La segona fase diplomàtica és quan ja hi ha hagut la victòria i quant França i Alemanya comencen a fer una mica passos enrera. França en plena guerra ja diu que ells, naturalment, no volen una victòria de Saddam; ara ja estan dient que si s'han d'aixecar les sancions en principi hi estan d'acord; o sigui que hi ha algunes temptatives d'aproximació. Dificils, perquè el Bush... Chirac només hi ha parlat un cop, per telèfon, i a més a més la conversa no va ser massa positiva. Després van enviar el ministre de defensa a Washington, que últimament ha fet unes declaracions molt conciliatòries dient que EEUU per Europa és importantíssim i tal. O sigui que a França li agradaria, i sobretot a Alemanya, que tenia molt bones relacions amb els EEUU, restablir d'alguna manera algun tipus de tracte com el que es tenia abans. Hi ha clarament, doncs, uns intents d'aquests països europeus d'aproximació als EEUU. A Espanya i a Anglaterra també, en certa manera; en Blair ha fet algunes gestions perquè França i Alemanya doncs acceptin... I ara es torna a plantejar l'assumpte al Consell de Seguretat. Els americans voldrien que el Consell de Seguretat emparés legalment l'operació, encara que sigui a posteriori. Però al mateix temps no volen que l'ONU tingui un paper determinant, i aquí hi ha un altre cop el paper de França que diu que l'ONU ha de tenir un paper determinant. Passa, però, que aquesta vegada França ja no va tant forta, perquè sap que es troba davant d'un fet consumat i sap que Rússia i Alemanya no la seguiran, i per tant també haurà de trobar una forma convenient d'acord. Ara no podria, per exemple, posar un veto. Mentre hi havia l'amenaça de guerra, doncs, el veto... així i tot ja va impedir haver-lo de posar, perquè quan van presentar la segona resolució, li van presentar perquè hagués de posar el veto, perquè s'hagués de mullar; i és clar, aleshores va ser quan va dir que no hi havia segona resolució, que no ho acceptava, perquè aleshores era clarament posar el veto i això era un desafiament que tampoc volia arribar a tenir. I per tant si no ho va voler fer aleshores menys ho voldrà fer ara. De manera que jo

crec que sí, que realment hi ha possibilitats que el Consell de Seguretat, ara, arribi a algun tipus d'acord. Els EEUU sembla que podrien consentir una mica, en el sentit que l'ONU pugui tenir un paper no totalment subsidiari, un paper d'una certa importància. Però, una importància de fet no, perquè els americans volen fer el que els sembli.

La idea? S'esbossa alguna cosa?

Aquí està. Quina és la idea? Mantenir-s'hi massa temps no els convé. Haurien de mantenir moltes forces militars. També hi ha el fet d'esdevenir cada vegada més impopulars, la possibilitat de trobar-se com es troben a l'Afganistan, que han de seguir lluitant amb els talibans, la possibilitat que aquest Saddam amagat i amb molts diners els munti algun tipus de lluita terrorista, o la possibilitat que els xiïtes agafin una actitud molt obertament...

Perquè de moment els ulemes els estan parant, però...

Sí. Els paren perquè clar, ells han patit molt amb en Saddam. Ara es poden manifestar, poden parlar, poden tenir premsa, poden... és clar, ara és molt difícil dir-los: heu de matar a aquests, heu de fer terrorisme contra els americans. Després l'Iran està en un moment difícil per recolzar-los amb una lluita oberta contra els EEUU. Primer, perquè l'Iran té por. Clar, aquesta demostració de força americana a tocar... Però sobretot a l'Iran tenen un problema intern que és la lluita dels moderats amb els conservadors.

Sí, jo li he de dir que tinc una certa debilitat, per aquest país. Però és que em sembla un dels més prometedors de l'àrea, i sap greu que l'estiguin amenaçant d'aquesta manera, quan podria ser el país a la zona, com ho havia estat abans. És un país que evoluciona, amb dificultats però...

Exactament.

Això sí que ho poden espatllar, els americans.

Sí. Perquè, és clar, ara, si ells es mantenen amb aquesta actitud de dir que estan a l'eix del mal i tot això, aleshores estan donant la raó als extremistes, als radicals, que són els que tenen el poder efectiu, encara que a totes les eleccions

perden. A totes guanyen els reformistes, i el president és un reformista, però el tenen molt parat perquè, és clar, com que el Jomeini va deixar aquesta estructura religiosa per sobre, són els intransigents qui dominen l'exèrcit, dominen la policia, dominen la justícia, de manera que així que s'intenten obrir, i intenten que la premsa pugui ser més lliure, tanquen els diaris, empresonen periodistes... en fi. A l'Iran hi ha un ambient molt en contra del radicalisme. La revolució islàmica en aquests moments està molt desacreditada. Sobretot per la joventut i per les dones. Perquè, és clar, n'estan farts. Estan votant sempre que hi hagi reformes, però no hi ha manera.

I aquest Iraq de transició, després amb unes possibles eleccions, sembla que la majoria és...

És que Estat Units, amb aquesta política d'amençar, que si tu ets enemic, tu ets dolent... Els falta potser una actitud política més oberta, d'entendre que no solament és la força, sinó que hi ha d'haver un treball polític a la llarga, a base de moure's, entendre's amb determinades faccions, o tendències... En aquest cas d'Iran, ells podrien jugar perfectament fins i tot amb els xiïtes iraquians. Donar-los camp per córrer: si no feu cap estrall, si no voleu fer una revolució islàmica, si respecte la resta del país que no és com vosaltres i jugueu més o menys sincerament la carta democràtica, aleshores nosaltres anirem abandonant les nostres posicions, reservant-nos només una presència política... això influenciaria molt positivament l'Iran. Si realment veiessin que els xiïtes de l'Iraq s'organitzen amb una democràcia, que amb aquesta gent això és molt difícil, perquè tenen una mentalitat molt especial, però, bé, si veiessin que es mouen amb independència, que no volen intervenir tant en la vida de la gent, que hi ha una certa llibertat i que hi ha una premsa lliure, això podria influenciar a l'Iran, en sentit de no reforçar el radicals.

Potser és demanar massa, però ara els americans haurien de tenir –l'expressió fa de mal dir–, però haurien ser capaços de tenir una certa magnanimitat per guanyar-se aquest món àrab.

Exacte.

Foto: R. Tarradas

Però ho sabran fer? Perquè sembla que Europa és capaç de més subtilitats, en aquest sentit.

En aquest aspecte sí. El que passa que Europa no té una sola veu. En té tantes... I a més a més cadascú vol anar a la seva. Si Europa tingués, realment, una política concertada podria fer molt en aquest aspecte. Igual que amb el cas d'Israel.

El tema d'Israel com el veu.

És molt difícil. És molt difícil. És un problema que... És a dir, el problema essencial és que els palestins no poden renunciar al terrorisme, perquè és la seva única arma. I els altres, mentre hi hagi terrorisme, no poden renunciar a anar a Gaza i a Ramala, i anar a tot arreu i pelar, o agafar gent, o destruir cases i tal, perquè és l'única manera que creuen que tenen de conduir el problema. Israel és un país també amb por, amb molta por, perquè veuen que estan envoltats de països àrabs, i sobretot que la demografia està a favor dels palestins. D'aquí a un temps dobraran o triplicaran la població israeliana.

Sembla que Sharon estava disposat a utilitzar la bomba atòmica, si calia.

Sí, sí, perquè per a ells això és vital. I el terrorisme, és clar, els té molt... N'hi ha molts que voldrien que Palestina fos un estat independent i lliure de veritat però que no els perdés la por. I pensen, bé, Sharon és l'home que utilitza amb ells el mateix llenguatge que entenen, que tam-

poc no és cert, perquè hi ha un sector palestí de gent que realment pensa que no s'hauria de fer terrorisme. Ara, també hi ha l'assumpte de quina és la solució final. La solució final, la que volen els israelites, és fer una Palestina trossejada. És mantenir una bona part dels assentaments jueus, que hi hagi les carreteres internacionals, que les fronteres estiguin dominades per ells i, és clar, això és molt.

Però Yasser Arafat és l'altra cara de la moneda.

Aquest ha fet molts jocs alhora. Contra els terroristes no ha fet res. Al contrari, sempre en el fons s'hi entén. Clar, perquè també li fan por, pensa que el poden pelar. I ell sempre fa el doble joc: que sí, que no hi està d'acord, que tal, però és evident que s'hi entén i que els altres prefereixen que sigui l'Arafat que no pas aquest que han posat ara, que l'Abu Mazen. Els palestins, però, també tenen una cosa: el no matar-se mai entre ells a Palestina. Això sí que ho tenen molt. I per tant ni els terroristes volen arribar a l'extrem d'haver d'eliminar algú que vulgui entendre's amb els israelians ni l'Arafat ni l'Abu Mazen no volen aplicar una política de força contra els terroristes. Això és un principi que fins ara han respectat sempre, el de no matar-se entre ells.

I tot això del full de ruta? Perquè clar, diuen que té l'avantatge de no posar un terme final definit, però que això alhora també és el seu inconvenient.

Sí, aquest és el seu inconvenient. Aquí hi va haver una cosa, quan es van fer els últims acords de Sharm-al-Sheic i de Taba amb el Barak, quan hi havia els laboristes al poder. Era un acord perjudicial pel palestins, pel que he dit ara, perquè era obtenir un estat trossejat, però, bé, era tenir un estat. Això també és veritat. Independent. Arafat no ho va acceptar per por que les

forces, els moviments extremistes anessin contra ell i ho fessin impossible, i no es va voler comprometre. El problema és aquest: els palestins és molt difícil que acabin amb el terrorisme. Perquè no. Tan el Hamas, com els màrtirs d'Al-Aqsa, pensen que per fer un estat com el que projecten no val la pena. I a més a més, ells volen tenir una força i una presència política, i volen manar. Pel seu cantó, en Sharon, que amb això té el recolzament de la majoria, mentre hi hagi terrorisme no acceptarà mai que hi hagi un estat palestí. Ara, això que deia vostè, el fer-ho gradualment o el fer-ho d'un cop. En les converses finals de Taba la idea del Barak era de fer-ho tot de cop, perquè fins llavors havia estat gradual. En Netaniahu això ho talla. Talla aquest procés gradual, i aleshores en Barak diu: poseu-

ho tot al mateix sac, que s'arregli tot, l'èxode palestí, la qüestió de Jerusalem, la de les fronteres, el tema dels assentaments, posem-ho tot al mateix sac, d'una vegada, i que se solucioni el problema i ja està. Però això no va ser possible. Jo he escrit que potser es van equivocar en voler fer-ho tot alhora, per-

què clar, ja estava definit, i ja es veia que seria un estat palestí molt debilitat, molt empobrit, i que això no ho acceptaria la majoria dels palestins i menys tota aquesta sèrie de grups radicals. I l'Arafat tampoc, en part per por i en part perquè tampoc no ho volia. Aleshores què passa? Com que allà van veure: ah, és així? Doncs no. Anem a la intifada, anem a la resistència. L'avantatge del full de ruta és aquest: anem fent, no us diem com serà al final, ja ho veurem, però de moment podeu anar aconseguint coses, un cosa gradual. Tornar a la gradualitat. Tornar a començament de les negociacions. Però, és clar, que se'n fiïn...

Bé. Per finalitzar a mi m'agradaria tocar una mica el tema de les Nacions Unides. Que els ha passat

**“
L'avantatge del full de ruta
és aquest: anem fent,
no us diem com serà el final,
ja ho veurem,
però de moment podeu
anar aconseguint coses”**

a les N.U. Si mai havia estat alguna cosa o bé eren simplement l'escenari on la guerra freda, entre d'altres coses, s'escenificava. I bé si, almenys com a fòrum ...

Jo crec que les Nacions Unides mai no han fet... és a dir, no és la primera vegada que passa això. Durant tota la guerra freda, les Nacions Unides van ser inoperants completament perquè hi havia el dret de veto i per tant mai no podien decidir res seriosament. Clar, aquest dret, quan no l'interposaven els EEUU l'interposava la URRS. Llavors, les tasques marginals, diguem, les guerres marginals, que n'hi ha hagut una barbaritat, a l'Àfrica, i tal, fins i tot la intervenció a Israel quan hi va haver forces de la ONU, bé, sempre realment ha estat molt complicada, molt. Com a força de pau la ONU la veritat és que no... no. Altra cosa és que és un fòrum on es pot parlar de diferents qüestions, en el si del qual s'ha fet una tasca codificadora important, encara que després es compleixi molt relativament, i hi ha tota una sèrie d'organismes, la OMS, la OIT, per exemple, que realment serveixen, que són útils. Però políticament, dir que hagin estat capaces de crear un ordre internacional, la veritat és que no. No ho han fet. Per tant, no és tan estrany que no ho hagin fet ara. I quan a Bòsnia agafen com a ostatges els cascos blaus va ser el descrèdit total, ja es va veure que no tenia solució. I ara, quan els països parlen de la reforma del Consell de Seguretat què volen dir? Ningú no vol dir el mateix. És clar, els països petits, la gran part dels membres de la ONU, el que voldrien és que fos un òrgan democràtic... Però és clar, això és difícil. I, per altra banda, cap dels membres fixos, permanents, estan disposats a renunciar al veto. Vull dir que clar, molt parlar molt parlar, però ningú no està disposat a renunciar als seus privilegis. Per tant la reforma hauria d'anar en el sentit que entrin nous membres fixos i permanents a nivell de veto? Quins serien? Seria Alemanya, Itàlia, Brasil, Mèxic...

l'Índia? Això encara complicaria més les coses. A més, en definitiva, els que hi són no hi volen renunciar. En el fons els va molt bé tenir el dret de veto perquè així tenen un instrument polític important.

Perquè, és clar, s'ha parlat molt de la qüestió de l'incompliment de les normes del dret internacional per part dels EEUU. Però si no hi ha capacitat coercitiva, no hi ha dret, i la ONU...

Aquí està, aquí està. És que la ONU no té força coercitiva. Quan van a un lloc ni tant sols poden disparar. A més a més, les seves forces són molt heterogènies. O sigui que la capacitat executiva de la ONU sempre ha estat molt dèbil. El que passa és que ningú no s'atreveix a dir: bé, fem fora això i muntem una altra cosa. Què mantes? Es manté més que res com a referència moral...

Segurament el que aquí s'ha de reforçar és una Europa...

Exacte.

I un món àrab que no acaba de trobar la seva solució política, ni en els règims de cada país...El panarabisme tampoc no sembla resultar.

No l'acaben de trobar, no. I el panarabisme no funciona en absolut. No es poden veure. No es poden posar d'acord ni pel que fa a la qüestió de Palestina. Mai. Sempre acaben malament. Quan és reuneix la Lliga Àrab, la Conferència Islàmica, mai... I és que els governs no volen renunciar... i tampoc no es volen comprometre. Tenen por d'Estats Units, també; gairebé tots hi tenen diners, hi tenen negocis. I el panislamisme tampoc, perquè és molt diferent l'islamisme d'Indonèsia, de Malaca, del d'Algèria, per exemple, o del de l'Iran. Són coses tant diferents que és difícil realment formar un moviment.

Bé, moltes gràcies per les seves anàlisis i pel seu temps. ●

BICEFÀLIA ECLESIAL

Jordi Galí

Voldria incidir amb aquesta nota sobre un altre aspecte de la nostra feble capacitat política: el de la bicefàlia de l'Església catalana, un tema que sembla que no interessi ningú.

És cert que avui dia s'estan fent molts esforços per persuadir-nos que això de la religió és quelcom que, com a màxim, pertany a l'esfera individual i no té ni ha de tenir cap incidència en la vida pública. Però malgrat tot hi ha uns fets que no poden ser oblidats: especialment dos. El primer, que Catalunya s'ha format en paral·lel amb la seva independització religiosa i el restabliment de la seu metropolitana de Tarragona. El segon, el paper importantíssim que l'Església catalana, laics, capellans i algun que altre bisbe, ha jugat en la renaixença catalana des de finals del XIX i al llarg dels avatars del conflictiu segle XX.

És posar el cap sota l'ala "fer com si" l'Església fos un residu inassimilable per al món modern i estigués condemnada a anar desapareixent sense deixar rastre, o bé caure, els cristians, en un irenisme que prescindeixi d'aspectes materials de la nostra institució. Adhesions i aversions a part, tot fa suposar que en el futur l'Església jugarà un paper a Catalunya. Jo no sé quin: ni jo ni ningú, ja ho veurem.

Però hi ha un fet present que és important de cara a aquest futur, especialment per als que desitgem que la feblesa política i institucional de Catalunya vagi desapareixent, i és el que indico en el títol d'aquesta nota: la bicefàlia eclesiàstica.

És important per la seva negativitat. I és greu que els catalans, creients o no creients, no ens en preocupem més.

Quan Pau VI va crear l'arquebisbat de Barcelona i el va fer independent de Tarragona, va fer un flac favor a Catalunya: és un exemple patent d'allò que mn. Ballarín anomena "desgràcia d'es-

tat" i que acompanya massa vegades certes decisions eclesials que surten del seu marc.

No poso pas en dubte la bona fe de Pau VI ni la lògica de la seva actuació. Barcelona (com Milà) era una conurbació prou gran com per tenir arquebisbe propi amb independència de velles circumscripcions. El que potser no sabia Pau VI, o qui l'aconsellés, és que existia quelcom anomenat Catalunya de què Barcelona era la capital històrica i real, i que Barcelona, sense Catalunya, no és més que un monstre. I aquesta ignorància no era completament innocent.

Tampoc no sabia (o sabien), i aquí és més justificable la ignorància, que la mala dinàmica Barcelona-Catalunya, ininterropuda almenys des del segle XV, si no abans, era una de les causes que la nacionalitat catalana no acabés de quallar políticament i que amb la seva decisió contribuïa a augmentar distàncies, enfondir esquerdes i complicar encara més una situació que ja ho és prou i que dificulta greument que el nostre poble es realitzi plenament.

Sembla, per una nota que he llegit del pare Hilari Raguier, que l'abat Brasó de Montserrat va indicar alguna cosa a Pau VI, en aquest sentit, i que el bon Papa es va posar les mans al cap, i no metafòricament, sinó realment.

Penso que si els arquebisbes de Barcelona i de Tarragona, en un gest de patriotisme, presentessin la seva renúncia i en comunió amb els altres bisbes de Catalunya plantegessin a Roma, de la manera més correcta possible, el seu desig que Catalunya, com tots els pobles d'origen cristià, tinguí un sol cap, un sol primat, si es produís aquesta mena de "miracle", crec que malgrat les pesantors de la cúria i les pressions dels poderosos, s'aconseguiria aquesta unitat. I la conferència episcopal catalana en sorgiria immediatament, com tantes altres conseqüències.

Però han de ser, certament, els bisbes qui es mogui. Qualsevol moviment sortit del laicat o de la clerecia, seria immediatament sospitós, mal vist i condemnat al fracàs.

Tindrem els catalans, creients o no, la sort d'entreveure aviat alguna llum en aquest sentit? ●

QUÈ VOL SER EUROPA?

Carles Gasòliba

Crec que la Unió Europea està passant una de les seves crisis més grans, s'ha obert una esclatxa molt profunda entre els estats membres i s'ha produït en el pitjor moment, encara que es pot defensar el fet que es pot aprofitar aquesta situació precisament per avançar en el procés d'aprofundiment polític i constitucional de la Unió sobre la base de les lliçons apreses d'aquesta crisi.

La Unió Europea es troba en una nova cruïlla. Està aplicant i ha d'aplicar decisions transcendents que modifiquen la seva dimensió, les seves capacitats i la seva possibilitat d'actuació en el futur. Si es compleixen les previsions del president de la Convenció Europea per al Futur d'Europa, el que ara estem plantejant i discutint a la Unió Europea, el que decidim què vol ser la Unió Europea, hauríem de fixar-ho per als propers cinquanta anys. El moment, en conseqüència, és decisiu.

És obvi que no estem vivint la primera crisi de la Unió Europea, ni que ens encarem per primera vegada a un canvi en la seva dimensió i en la seva competència i capacitat de decisió. Recordem aquella famosa sentència de "la Unió Europea s'ha fet a cops de crisis", com també els termes la "cadira buida" del General De Gaulle per impedir l'entrada de Gran Bretanya o el "I want my money back" de la Sra. Thatcher per recuperar part de la seva contribució a la Unió o la disputa sobre els recursos financers i la participació del Parlament Europeu o les parades del rellotge o els fracassos reconeguts per arribar a acords com en el Tractat de Niça.

Amb tot, la crisi actual té elements específics i crec que el més destacable és que s'està arribant al moll de l'os de les qüestions més essencials: les competències polítiques i les institucions que ha

de tenir la nova Unió Europea, la dels vint-i-cinc o més estats membres, el que va en paral·lel amb l'ampliació que està en curs de culminar amb la incorporació de deu nous estats membres el primer de maig del 2004.

De fet, la crisi actual, que està provocada precisament per veure què vol ser Europa, és fruit dels propis èxits de la Unió. Voldria recordar molt breument que en començar la dècada dels noranta i sobre la base de l'èxit assolit per a la realització del Mercat Interior Europeu, la Unió Europea es veu amb prou força per donar una resposta positiva i agosarada, i acceptar integrar les societats europees que al llarg de dècades varen estar sotmeses als règims totalitaris imposats sota l'hegemonia soviètica en l'Europa cedida a aquesta després dels acords de Ialta. No crec ociós recordar que l'ampliació del 95 amb Suècia, Finlàndia i Àustria respon, de fet, a la nova situació sorgida amb l'enfonsament de la Unió Soviètica i els règims dels països satèl·lits. Cap dels tres nous estats membres neutrals com Suècia o neutralitzats com Finlàndia i Àustria haguessin pogut integrar-se en l'Europa dividida de la guerra freda.

La confiança de la Unió Europea no es va aturar en una simple predisposició, sobre la base de l'èxit del Mercat Interior Europeu i el Pla Delors per a una moneda única aprovat el 1989, es concretà en el Tractat de Maastricht i el dos de maig del 1998 onze estats membres de la UE, representant més de tres-cents milions de ciutadans europeus es doten d'una moneda única que entra en vigor el primer de gener del 1999. El primer de gener del 2002 aquesta moneda única substitueix les monedes fiduciàries en l'actual Unió Monetària de dotze estats membres. És l'assoliment més important cap a l'Europa Unida, atès que una moneda única és expressió d'Unió Monetària, però també ho és de sobirania política; única ment qui té poder i credibilitat emet moneda.

En la dècada dels noranta es va avançant en la dimensió política i institucional de la Unió Europea amb els acords fixats als Tractats de Maastricht i Amsterdam. El desembre del 2000 el Tractat de Niça permet que l'ampliació tiri endavant amb un procés que ha permès que finalment el 16 d'abril, a Atenes, bressol que considerem de la democràcia, signin els Tractats d'Adhesió deu

estats, que si es realitzen les preceptives ratificacions, permetran a Polònia, Hongria, República Txeca, els tres estats bàltics (Letònia, Estònia i Lituània), Eslovènia, Eslovàquia, Xipre i Malta ser membres de ple dret de la UE a partir del primer de maig del 2004.

Des d'aquesta perspectiva, i amb aquestes realitzacions, la UE és la història d'èxits, de conquestes magnífiques, que van en el sentit de la història, de la concreció els objectius pels quals la Unió va ser fundada fa cinc dècades. És l'èxit d'un model i d'uns principis que s'han vist confrontats i amenaçats també durant dècades a la pròpia Europa. I, per a les societats que vàrem recuperar la llibertat i les llibertats després de règims totalitaris, com el cas dels estats ibèrics, o dels països del nord-est, centre, est i sud-est d'Europa per a tots, la Unió és la seva garantia d'estabilitat política en democràcia i de progrés econòmic i social per a les seves ciutadanes i els seus ciutadans.

Aleshores, per què no hi ha prou confiança? Per què diem que patim una gran crisi? Per què ens preguntem hores d'ara: què vol ser Europa? Com és que després de cinquanta anys d'una història d'èxit i èxits encara hi ha aquesta incertesa? Per què no hi ha més confiança? No hi ha una resposta clara; encara que els fonaments d'aquesta incertesa rau en què com sempre la Unió s'ha desenvolupat sota els acords per consens, sense possibilitat d'imposicions i quan s'arriba a l'estadi actual la transcendència del que cal acordar és prou important com perquè ens trobem amb un dels moments més delicats del procés de construcció europea.

La Unió Europea es troba de nou en una cruïlla: ha de decidir tornar a donar una nova passa, ho ha de fer amb una base de consens, no pot acordar un nou Tractat sense la unanimitat dels estats membres, i hem arribat en bona part al moll de l'os en els aspectes considerats més fonamentals que defineixen un estat, en què els estats membres ja han anat cedint força a escala de la Unió, l'euro en seria l'exemple més clar.

Ara es vol anar més enllà, tenir un president de la Unió, assegurar la participació del Parlament

Europeu en totes les decisions de la Unió, tenir una política exterior i de defensa i seguretat comuna i també una política de justícia i interior. Això és el que com saben està considerant la Convenció Europea pel futur d'Europa. No sabem encara quines seran les conclusions finals, però sí les opcions que es perfilen.

Una, la federalista, que vol enfortir la Comissió Europea, que no qüestiona com s'ha d'organitzar la presidència del Consell, però que voldria que el representant de la Unió fos el president de la Comissió, elegit per la majoria del Parlament Europeu, cosa que porta automàticament a potenciar els partits polítics europeus. Òbviament, les polítiques esmentades serien competència de la Comissió i les decisions es prendrien per majoria qualificada en els temes considerats més fonamentals, cosa que asseguraria la incorporació en la presa de decisions del Parlament Europeu sobre la base del procés de codecisió.

L'altra opció, és la intergovernamental, que obliga a la presa de decisions per unanimitat i a la coordinació de les polítiques i actuacions dels estats membres. És el que s'està aplicant a la política econòmica, a la fiscal i a la política exterior i de seguretat i defensa. Amb quins resultats? Ja els veiem: els estats incomplint els seus compromisos en els pactes d'estabilitat i creixent en la zona euro, amb la paràlisi de l'actuació de l'Alt Representant per a la política exterior i secretari general del Consell quan ens trobem davant d'una crisi internacional com la d'Iraq i una profunda divisió entre els estats membres.

Seria injust, però, no considerar els avanços produïts: des del primer del mes d'abril d'enguany hi ha una força d'interposició i missió de pau a Macedònia sota els estels de la Unió Europea; són pocs els efectius, però és l'embrió d'un autèntic exèrcit europeu, que ben aviat i més nombros actuarà a Bòsnia-Hercegovina. El Parlament Europeu i la Comissió proposen una política de defensa i seguretat comuna que comptaria amb efectius propis i realment operatius al final d'aquesta dècada amb una representació única en el si de l'OTAN. Ho acceptaran els estats membres? Uns sí i altres no. De moment contemplen la iniciativa de França, Alemanya, Bèlgica i Luxemburg per configurar-ho sobre la base de la

figura de la cooperació reforçada prevista en el Tractat de Niça. L'Alt Representant per a la política exterior de la Unió Europea, Sr. Javier Solana ha estat encarregat de presentar un projecte per a un exèrcit europeu.

En una entrevista amb el president Valéry Giscard d'Estaing ens va expressar la manca de visibilitat de la Unió Europea. Qui representa el poder a la Unió? Ell ho tenia clar quan era president de la República, també es té clar que ho és en la resta dels estats de la Unió, però, i a nivell de la Unió? Cal, però, anar més enllà: quin poder donar a la Unió? Fins on?

Tinc la percepció que la societat veu clar i lògic que a la Unió de l'ampliació, de l'euro, de la globalització, la ciutadania europea vol més poder i capacitat de decisió i d'intervenció a escala de la Unió Europea; és en tot cas l'opinió de la societat catalana expressada en la Convenció Catalana pel futur d'Europa, en la qual es reclama una intervenció més participativa i directa, tenint en compte l'entitat i la responsabilitat de les nacions sense estat i les regions amb competència legislativa plena, com també la incorporació del català en el règim lingüístic de la Unió Europea, tot expressant l'aplicació del principi de la Unitat en la Diversitat, que considera la seva diversitat cultural i lingüística que defineix la identitat de la societats que les integren, l'element més enriquidor i definitori de la Unió Europea.

Entenc que són els ciutadans d'Europa, d'aquesta Unió Europea ampliada, els que han de decidir què vol ser Europa, i que caldria que ho decidissin per referèndum, però no sobre la base d'oferir una única opció per acceptar o rebutjar; el que caldria és tenir l'opció d'escollir entre l'opció intergovernamental o la federal, que els ciutadans decideixin entre les limitacions que veuen ara o la seva superació amb més capacitats i continguts polítics exercits per les institucions europees. És vol la inoperància, el bloqueig i la divisió que hem vist en els estats en el conflicte d'Iraq? O, que la Unió Europea sobre la base d'una majoria qualificada i amb l'acord del Parlament Europeu pugui decidir i actuar i intervenir amb una força pròpia en els escenaris en conflicte a escala internacional? S'està disposat a tenir un exèrcit europeu, sota els principis acordats en el Parlament

Europeu sobre l'arquitectura de seguretat i defensa? O, s'ha d'esperar a la "coordinació" que proposa el president del govern espanyol per actuar en una crisi internacional?

De fet, els ciutadans i les ciutadanes de la Unió Europea estan representats pels seus respectius parlamentaris en la Convenció Europea pel Futur d'Europa, els dels estats membres i els de l'ampliació, i els 105 convencionals estan expressant la seva opinió sobre els elements més essencials i bàsics del que es vol que sigui una Constitució Europea. Els membres del directori o "presidium" d'aquesta Convenció han anat proposant fórmules i propostes certament diferents a les que el president de la Convenció volia incorporar, fins al punt d'haver estat qualificat d'"autista" en relació amb les seves propostes recents sobre la presidència de la Unió, que al final no han prosperat, imposant-se una tendència que, encara que amb limitacions, s'orientaria vers els model federalista.

La ciutadania europea s'ha expressat des de diverses plataformes sobre el que es vol que sigui Europa. Cal llegir les propostes dels fòrums organitzats per la mateixa Convenció en què han participat joves, operadors econòmics i socials, organitzacions no governamentals, institucions religioses i els estaments representatius de la rica i diversa societat civil europea. En totes es troba la voluntat perquè la Unió Europea assegurui una més gran participació ciutadana, cosa que significa desenvolupar més l'Europa de les Regions, el respecte cultural i lingüístic, una participació sentida de manera més directa en les eleccions al Parlament Europeu, amb un millor coneixement dels seus representants i competències. En aquests sentiments, també hi ha la voluntat de pertànyer a una Unió Europea més capaç i més forta, tal com ho hem vist en el conflicte d'Iraq: l'unilateralisme nord-americà no és acceptat, es vol un multilateralisme en el qual la Unió jugui el paper que correspon a la seva capacitat i dimensió.

El problema és que s'està instal·lant un divorci entre uns governs dels estats de la Unió Europea i els sentiments dels seus ciutadans en relació amb la Unió. El meu principal retret a l'actuació, o manera d'actuació millor dit, en la guerra d'Iraq, no és només la inoperància, marginalitat i manera d'actuació mostrades per la Unió, amb quatre dels

seus estats en el Consell de Seguretat de les Nacions Unides!! Això no és més que l'efecte de la causa que ni els governs contraris a la guerra com França i Alemanya, ni els situats en les posicions nord-americanes com Gran Bretanya i Espanya, no van voler trobar una base d'acord prèvia a escala de la Unió per actuar conjuntament en el Consell de Seguretat. No hi ha reflex europeu i ben segur no hi ha direcció europea. És cert que l'eix franco-alemany és bàsic per a la Unió, però en aquesta Unió ampliada, França i Alemanya no poden pensar en imposar, com en les primeres dècades de la Unió, la seva posició, com tampoc Gran Bretanya i Espanya es poden situar al marge de la Unió cercant altres suports com en la famosa carta dels vuit. No és això el que es vol per a Europa, no és el que vol la ciutadania europea per a Europa. El que vol és que la Unió sia capaç d'actuar, d'intervenir, d'equilibrar. La Unió Europea s'ha de dotar d'institucions fortes, que actuïn amb eficàcia i que assegurin la pau, l'estabilitat i la garantia dels principis democràtics i el progrés econòmic i social que la defineix i, això, estendre-ho a la competència política interna de justícia i interior i a les externes de política exterior, seguretat i defensa. És el famós aprofundiment polític i institucional que respon a l'ampliació de la Unió.

Entenc que és això el que hauria de voler ser Europa i és ara quan ens trobem en un dels seus moments més decisius. Seria bo que tots tinguéssim l'opció de dir i d'optar sobre l'Europa que volem. No hauria de passar despercebuda la transcendència del moment actual per al futur d'Europa, ni hauríem de cedir la nostra capacitat d'influència i decisió i en una societat democràtica com afortunadament ho és la nostra ho hem d'expressar en les nostres opcions electorals. ●

Carles A. Gasòliba
Portaveu de política europea de CDC
Diputat al Parlament Europeu

ELOGI DE L'ENSENYANÇA

Jordi Llovet

Aquest article va sortir publicat a
El País del dia 16-1-2003

Instruccions per a la ensenyança de minyons.
Baldiri Rexach. Associació Protectora
de l'Ensenyança Catalana
Barcelona, 1923 (ed. Facsimil), 384 pàgines.

Tothom recorda –i ara més, d'ençà que Santiago Estrany ens ha ofert un recull esplèndid del grafisme dels anys del Noucentisme, La comarcal Edicions, Argentona, 2002– aquell cartell de Josep Obiols en què es preguntava a la ciutadania: “Ja sou soci de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana?”. Si no n'èreu, és clar, el cartell us recordava els vostres deures amb la missió pedagògica del govern de Catalunya de cap a aquells anys, una missió perfectament comparable amb la tan extraordinària que, uns quants anys més tard, faria la República Espanyola. Em fa que si avui la Generalitat escampés pels carrers del país nostre, tan vingut a menys en matèria d'educació, un cartell semblant, ningú no sabria ni de què li parlen: “¿Una protecció per a l'ensenyança catalana? ¿Que no ho paga el govern, això?”. I encara hi hauria algú que respondria, amb cara de perplexitat: “¿Ensenyança? ¿I això per a què serveix? ¿Qui ho necessita, això?”. Així costums canvien, amb el temps, i Catalunya només es vana, als nostres dies –Pujol dixit– que aviat hi haurà, a totes i cada una de les aules del país... un ordinador personal; mireu quin goig! Mestres no n'hi haurà a bastament, i els pagaran com el paper d'estrassa, segons que a tot Espanya és secular, però no patiu que manquin ordinadors perquè els nens i nenes del país es distreguin en comptes de recitar un poema de memòria, que és el que

començaria a fer-nos sortir de l'estat vegetatiu en què viu l'educació pública d'aquesta santa terra d'ençà que el neoliberalisme va convèncer, fins i tot, la insigne Carme Laura Gil. Però deixem el to d'apocalípsi, que és sempre, en el fons, com un favor a l'enemic.

El fet és que Catalunya posseïa una riquíssima tradició pedagògica: la va tenir entre el segle XVIII i l'esclat de la guerra civil del segle XX, i d'aquesta ufana no en resten sinó records antics i empolgats, la memòria dels afortunats més vells de casa nostra i, per sort, els llibres que es conserven a les bilblioteques públiques i que gairabé ningú no es sent obligat de consultar, començant pels responsables de l'educació pública al país.

Avui em complau, lectors amics, de recordar-vos les excel·lències d'aquell llibre que Baldiri Rexach, Prevere i Rector de Sant Martí d'Ollers, al Bisbat de Girona, va fer editar l'any 1749 a can Anton Oliva, estamper i llibreter al carrer de les Ballesteries: es troba als llibreters de vell, però és més assequible aquest facsimil que he esmentat a dalt de tot d'aquesta peça. Rexach és una de les mostres més entenedidores del que va ser la pedagogia il·lustrada catalana –potser va estudiar fins i tot a Port-Royal, segons que diuen–; i el seu llibre, molt reeditat al divuitè, va sentar les bases del que, dos segles més tard, encara recollirien els grans pedagogs del Noucentisme, des de les germanes Canals i els Llongueras fins a Alexandre Galí, des del Montessori i el Blanquerna fins al Virtèlia i el Sant Gregori, encara viu.

Rexach no oblida, en el seu llibre, aspectes de la més rudimentària utilitat, com ara l'art de fabricar-se la tinta o la qualitat del paper que cal fer servir per als quaderns d'escola (actualitzo l'ortografia): “De dos maneres poden los Minyons fer bona tinta per escriure. Si ells són rics compraran en casa d'algun adroguer dos unses de Nous de Galas i les picaran, i esclafaran bé, en un morter, i després les posaran dins d'una olla amb tres lliures d'aigua, i ho faran bullir amb foc... (després venen les instruccions per als nens pobres)”; “Per saber i aprendre d'escriure bé, és menester tenir bon paper, bona ploma i bona tinta; perquè lo paper grofol·lut impedeix de fer bé les lletres, espatlla prest lo tremp de la ploma i cansa la mà

del qui escriu...”. (Tot això només seria equivalent de voler tenir un bon ordinador per a cada alumne, als nostres dies). Un punt més enllà, Rexach ens diu que “la primera cosa que en l'Escola deuen aprendre los Minyons, és llegir bé(...) que consisteix en dir bé los noms, amb totes les lletres i així com se deuen dir, i (per això) és menester donar-los aquella cadència i consonància que la cosa demana”. I, per entrar en les qüestions de fons que més han d'admirar-nos avui, el prevere escriu: “Lo primer cuidado d'aquells que instrueixen la gent jove, ha de ser donar-los principis i regles que los servescan de guia, i de nord, per discernir en la lectura dels Autors la verdadera glòria de la falsa”. Per fi, i avui sigui transcrita aquesta citació per a elogi i glòria dels nostres mestres, el senyor rector comenta: “D'aquesta noblesa i excel·lència que té en si lo ensenyar, neix el que moltes persones sapientíssimes prenen aquest empleo com el més decorós a son estat i condició tot lo temps de sa vida”. Mestres, professors i catedràtics del país, no perdeu l'esperança: un dia arribarà que mossèn Baldiri tornarà a tenir raó, i amb ell el De officiis, de Ciceró, el Sèneca pedagog i d'altres ensenyances per l'estil. Passaran els ordinadors, els pujols, les carne-lauragils i el neoliberalisme, i un dia, tal vegada, l'educació tornarà a ser la columna bàsica en què recolza l'edifici de la civilitat d'un poble. ●

Notícia de Cinema

LES QUATRE PLOMES

Equip de vídeo Excelsior

A un grup de joves militars britànics els arriba l'hora de provar la seva valentia i lleialtat a la pàtria en el desèrtic terreny del Sudan. Entre ells destaquen els personatges de Heath Ledger i Wes Bentley: Harry i Jack. El primer, promès amb l'Ethne (Kate Hudson), el segon, el seu millor amic... secretament enamorat de la mateixa noia. Harry, malgrat ser un jove admirat per tothom i considerat un dels millors soldats del seu regiment, rebrà, en abandonar l'exèrcit embargat pel dubte i la incertesa, quatre plomes, que assenyalen la seva covardia i el seu deshonor. El vincle d'amistat serà massa fort i no els podrà abandonar en un moment tant decisiu.

En el seu últim treball, el realitzador Shekhar Kapur porta a la pantalla un clàssic dins del gènere de les novel·les d'aventura; es tracta de l'obra escrita l'any 1902 per A.E.W. Mason. Una història que respon perfectament als canons del gènere: espectacle, acció, amor, espais oberts, escenes de masses... i portada ja en sis oca-

sions a la gran pantalla. I certament aconsegueix una pel·lícula èpica a "l'antiga", i realment emotiva. Encara que no hi trobem res "d'original", totes les peces encaixen i funcionen; una direcció elegant, un ritme in crescendo, sense alts i baixos, bones interpretacions (més que cares boniques) i una suggeridora banda sonora. El film va ser rodat en paisatges espectaculars, deserts i muntanyes del Marroc. Les escenes del desert van dur molts problemes; tempestes, escorpins, serps... i així el rodatge va ser més llarg del previst.

Shekhar Kapur, nascut al Pakistan, dona una lectura nova al tema i procura allunyar-se del tòpic colonialista, i centrar-se més en el conflicte interior del protagonista, que passa de la seguretat innocent de la joventut, al reconeixement del dubte i a la pròpia consciència de l'edat adulta. És en el desert on, a través del seu viatge pel Sudan, es plantegen les preguntes a les quals tots hem d'arribar en un moment o altre. És digne de destacar el personatge de Abou Fatma (Dimijou Houson), protector d'en Harry al desert, "perque Déu et va posar en el meu camí, i no tinc altre remei", que el rescata de la mort segura i que actua com

un mirall per a en Harry, rient-se de les seves pors i ajudant-lo a treure el millor de si mateix.

Cal destacar per últim el treball interpretatiu de Heath Ledger, un jove australià que s'ha negat a caure en la trampa del diner fàcil i la fama que altres tipus de pel·lícules li podrien haver proporcionat. Aconsegueix al llarg del film fer-nos oblidar el jovenet que esperàvem trobar al principi de la pel·lícula i aprofundir així en algú que busca trobar la pau als seus conflictes interns.

Fitxa tècnica:

Director: Shekhar Kapur

Guionistes: Hossein Amini i Michael Shiffer

Fotografia: Robert Richardson

Música: James Horner

Repartiment: Heath Ledger, Wes Bentley, Kate Hudson, Dimijou Houson, Michael Sheen, Kris Marshall

Nació: EEUU

Any: 2002

Notícia de llibres

La Política i l'Art d'Actuar

Arthur Miller
Edicions La Campana,
Barcelona, 2002.

Arthur Miller, Premi Príncep d'Astúries de les Lletres, és un dels més grans dramaturgs i intel·lectuals nord-americans. Ha publicat entre moltes, La mort d'un viatjant. En un text de lúcida ironia i excepcionalment suggestiu per a tothom Miller explica com l'actuació teatral i la política són arts bessones, "els líders polítics de tot arreu han acabat per comprendre que per governar han d'aprendre a fer d'actor". Aquest petit tractat es proposa simultàniament tant d'ajudar a formular correctament la pregunta: és bo que la nostra vida, i també la política sigui regida tan profundament per les arts del teatre, des de la

tragèdia al vodevil i a la farsa? com a trobar la resposta adient. La seva anàlisi és bàsicament descriptiva i periodística, i profunditza en la psicologia de polítics rellevants: Roosevelt, Kennedy, Clinton, Bush, Hitler, Mussolini i Franco; i les arts interpretatives d'actors com Bob Hope, Clark Gable, Marlon Brando i Dustin Hoffman. El text, tan breu com àgil i fàcil de llegir, és redactat en un sol capítol, sense divisions, i centra la seva anàlisi primordialment en la política dels EE.UU. L'edició que n'ha fet La Campana de la traducció de Ramon Folch i Camarasa, inclou un epíleg del periodista Francesc-Marc Álvaro titulat: El teatre de baixa intensitat que ara es fa, on s'analiza l'escena política catalana des del 1975 fins als moments actuals abans de l'expectativa de l'imminent calendari electoral.

Actualment ens mouen més les nostres reaccions glandulars enfront de la personalitat d'un líder – la seva manera "d'actuar" que no pas les seves propostes o el seu caràcter moral. Aristòtil creia que l'home era un animal social per naturalesa, i, de fet, ens governen les arts de la representació –és a dir de l'actuació–, més que no voldríem. El misteri del **líder-com-a-actor** és tan antic

com la civilització, però en els nostres temps la televisió ha produït un canvi quantitatiu en la seva naturalesa. Avui els individus corrents, milions de vides, es troben envoltats- assetjats, podríem dir per les arts del teatre. D'altra banda es deia de Reagan la incapacitat per distingir entre les pel·lícules que havia vist i els esdeveniments reals en els quals havia participat. Reagan era ben representatiu de la perplexitat que apareix en una persona quan l'experiència li arriba tan sovint a través de l'art de l'actuació teatral. En aquest món de la comunicació mediàtica per uns, i la interpretació teatral per altres, cal acabar pensant que tanmateix ens hem de preguntar si no és simplement una estupidesa esperar consistència o fins i tot coherència dels candidats a un càrrec nacional quan es veuen obligats a satisfer interessos que, de fet, són contraposats. Això dona també als polítics una altra dimensió: la dificultat per semblar tipus corrents. Actuar és representar un paper. Miller aproxima una regla general o axioma: com més t'apropes a qualsevol mena de poder, més teatre has de fer. La qüestió és, fins a quin punt? La màscara i el maquillatge ja existeixen des de temps

primitius. Els homes transformen el seu aspecte exterior i la seva manera de parlar per atreure damunt seu uns poders que amb el seu comportament ordinari no poden aconseguir, no solament el món és un escenari, sinó que de vegades sembla com si gairebé haguéssim esborrat la fina línia que separa la ficció de la realitat. Hi ha una sola norma bàsica fonamental en aquest joc: per tenir èxit en la televisió cal aplicar la minimalització davant la camera, facis el que facis, fes-ne menys i irradia tranquil·litat. En poques paraules, actua, fes teatre. En els debats polítics la tendència a la càmera pot tenir un efecte limitador de l'espontaneïtat dels participants en el debat i de la seva voluntat d'entrar en conflicte amb l'oponent.

En la nostra perspectiva de ciutadans-votants el que volem dels dirigents és exactament el mateix que exigim als nostres líders: la seguretat que estem en mans d'algú que ha dominat els esdeveniments i ha vençut les seves pròpies incerteses. Els éssers humans, com va dir el poeta, no podem suportar gaire realitat, i l'art de la política n'és la millor prova. El problema és que d'alguna manera un líder acaba per simbolitzar el seu país, i, per tant, la pregunta

inquietant és si, quan es planteja el veritable problema, ens en podem sortir actuant. Franklin Roosevelt va ser l'únic President dels Estats Units que no va fer d'actor, però probablement, diu Miller, de tant bon actor que era. Per això va tenir sempre molt de compte en no mostrar mai cap mena de feblesa.

Actualment, el volum d'actuació teatral que ha posat en joc tant el president Bush com els demòcrates és espantós, després del recompte de vots i que el Tribunal Suprem hagués de decidir-ne el guanyador. Bush va actuar com si fos el guanyador, el Tribunal Suprem com si fos el Tribunal Suprem, Gore va actuar pràcticament boig d'alegria per haver estat derrotat i així successivament una cadena de teatralitats. Clinton adora actuar, mai no se sent tan viu com quan interpreta. El seu amor a l'actuació teatral pot ser la seva emoció més autèntica, la part més real d'ell mateix i com en el cas de Reagan no hi ha línia divisòria entre la seva actuació i ell mateix: ell és la seva actuació, hi ha una tensió subjacent entre ells i el seu paper. Aquesta tensió pot parilitzar l'amor, en la tribuna pública com al llit. El fonament bàsic del poder polític no ha canviat mai: és el fet que el líder està dis-

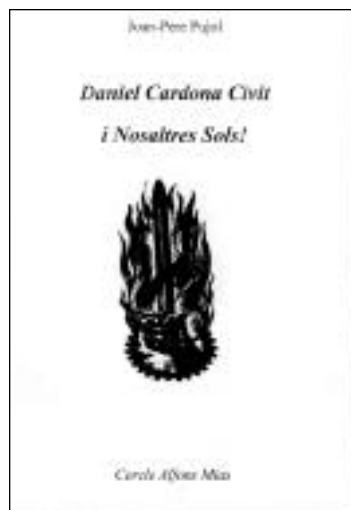
posat a recórrer a la violència, si cal. Ho va definir Hobbes. Però fins i tot dir això és simplificar massa. Un líder americà podrà fer un sermó dominical sempre que tingui l'espasa a l'abast de la mà. Es va veure amb Roosevelt i John Kennedy i ho veiem actualment. En l'art de "l'actuació" hi ha una paradoxa. És rar avui que el polític s'interessí per les arts, l'artista és pels polítics un excèntric, un sospitós, una nosa, una amenaça per a la moral o un estafador. O tanmateix, l'art —especialment la música i el cinema— ocupa el quart lloc entre les exportacions americanes més lucratives, no gaire lluny dels avions. Però l'art ha estat sempre la revenja de l'esperit humà per damunt dels curts de vista. Tot el que no es converteix en art desapareix per sempre.

En l'epíleg que ens ofereix aquesta edició Francesc-Marc Álvaro fa un repàs dels principals actors i protagonistes de la política espanyola i catalana des de l'inici de la transició. Les seves planes són plenes d'intel·ligents i agudes apreciacions i el millor és llegir-les. Des de l'històric "Ja sóc aquí" de Taradellas des del balcó de la Generalitat el 24 d'octubre de 1977, el text té un record objectiu per tot l'espectre polític i dels grans líders-actors a l'aça-

da dels models nord-americans que van protagonitzar el període de la transició. Adolfo Suárez, el galant que va dirigir la Televisió Espanyola, Felipe González, l'heroi fascinant, Jordi Pujol, a qui descriu com primer actor de sòlid bagatge i de molt eficaços registres i que demostra el millor d'ell mateix quan es troba contra les cordes, Manuel Fraga Iribarne, Santiago Carrillo etc. Tots ells han deixat pas a un relleu de segona generació. Es produeix el pas dels actors-creadors, als actors-gestors que dominen l'escena del teatre actual de la política, on la posada en escena es mesura per un control excessiu de tot el que fan i diuen a l'escenari, i on l'antiga màgia es menysté. Es descriu l'estil de Carod-Rovira, d'Antoni Duran i Lleida, de carrera encara oberta, d'Artur Mas, dels que han callat com Miquel Roca, casos de difícil classificació com Maragall, polítics com Montilla, destre fent d'apuntador en la tramoia etc. Recorda també com en aquest relleu figuren fills de grans intèrprets que proven sort, com Suárez o Pujol. Álvaro es pregunta de què seran capaços els nous artistes que arriben en aquest nou context que defineix com a "política de baixa intensitat".

Aquest llibre tan actual i punyent de Miller sobre el **líder-actor**, i el text que l'acompanya de Francesc-Marc Álvaro sobre el **líder-gestor**, mereix però un comentari. Si el segon grup és una forma mediocre de fer teatre enfront el model americà, cal que ens fem la següent pregunta: realment és aquest, l'americà, el model que ens convé? No ha estat, a la vista dels fets actuals, una perversitat per a la política europea el seguidisme als models americans allunyats del contacte i coneixement real de les persones i les societats? El líder-actor pot tenir la virtut, com a mètode, de la seducció, però en definitiva potser cal propugnar un **líder-persona**, categoria no definida en el llibre però en la qual de ben segur podríem situar a alguns o molts d'aquests "nous artistes".

Manuel Canals i Surís

Daniel Cardona Civit i Nosaltres Sols!

Joan-Pere Pujol
 Edita Cercle Alfons Mias,
 Salvaterra, 1988.

La temptació feixista

Aquest llibre és un breu compendi biogràfic de l'excel·lentíssim alcalde republicà de Sant Just Desvern (Baix Llobregat). Daniel Cardona a més de diligent alcalde, va ésser el fundador d'un moviment polític poc conegut: Nosaltres Sols!. Grupscle polític o no, el fet es que la seva existència va esta marcada per la polèmica.

L'aportació de Joan-Pere Pujol és completa, però senzilla. El seu llibre ressegueix el procés de fundació, amb en Joan-Pere Pujol, fins la recent actualitat

(1983), amb el que queda de Nosaltres Sols! Un grup sense complexos quan afirma que “Serem pocs o molts; ens és igual” (1931), usant paraules de Daniel Cardona el seu fundador.

Nosaltres Sols! neix com una organització netament independentista. El seu nom emula el Sinn Féin, organització irlandesa feta famosa després de l'aixecament de Pasqua a Dublín de 1916. El seu ideari és un objectiu. Un programa per la refundació de l'Estat català independent. Una opció que podia compartir amb Estat Català, la formació política de Francesc Macià. Tanmateix, per Daniel Cardona, l'aposta catalanista per l'establiment de la república espanyola no tenia cap sentit. El cisma d'idees va succeir el 1930 amb la signatura del pacte de Sant Sebastià. El catalanisme polític es va prestar vers el nou règim espanyol, tot confiant que això significaria més llibertat. Des d'aleshores, Macià i Cardona topen. El curiós és que passats els anys hom s'adona que no es va equivocar. La República espanyola no va ser gens diferent de la Monarquia, a l'hora de tractar el greuge català. La Guerra del Tres Anys (1936-1939) és un bon exemple.

Nosaltres Sols! va tenir militants al Baix Llobregat i al Mares-

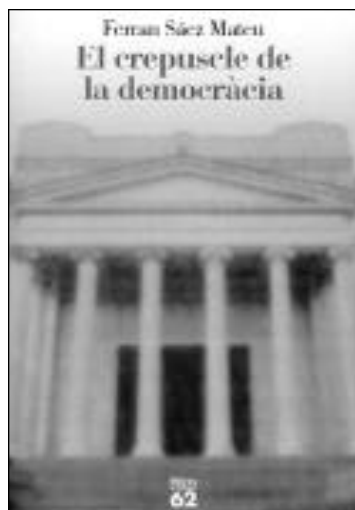
me. Emili Formiga, militant de primera hora d'Arenys de Mar, home serè i honest, s'hi va sumar, com els altres, per un arrelat sentit patriòtic. L'organització és definida apolítica. La participació dins un procés electoral tutelat no era el seu propòsit. La seva ambició era la formació d'activistes, prou conscients de la seva responsabilitat militar i cívica amb la nació catalana. Els seus homes, Joan-Pere Pujol no cita cap dona, estaven impregnats de l'esperit de servei de l'antropòleg Josep Maria Batista i Roca. Res millor que una nació feta de gent compromesa amb el seu redreçament. Un compromís forjat al foc amb la mirada a l'horitzó. El símbol de Nosaltres Sols!, el fènix d'ales desplegadas, lluny de connotacions obscures, vol transmetre força i poder pels catalans.

Joan-Pere Pujol circumscriu la temptació feixista als anys 1935 i 1936. Alguns dels seus membres hi van veure una sortida. Per sort, sols van ésser uns pocs molt poc rellevants. Nosaltres Sols! no ha participat mai d'un plantejament d'aquesta mena. Ni en els seus editorials més abrandats, hom va posar en dubte els elements bàsics de la llibertat i la justícia, atributs que cerquen de minar el feixisme, el nazisme i el marxisme.

Malauradament, arreu dels Països Catalans, els defensors irreductibles del nostres atributs nacionals sempre són titllats de radicals i de fatxendes. És una jugada que té guanyada el nacionalisme espanyol (de moment). Les idees secessionistes dels catalans han d'ésser marginals, i per tant, han d'estar en mans de socialistes i progressistes. La contradicció està en que la majoria dels catalans, gent d'ordre, no són ni una cosa ni l'altra.

Molt més interessant és l'estudi de Joan-Pere Pujol del període entre 1939 i 1947, amb el Front Nacional de Catalunya. Amb gent com Jaume Martínez i Vendrell, que a criteri reiterat de Raimon Galí, va salvar l'honor dels catalans. L'aridesa d'aquell anys és un dels nostres temes pendants. I per acabar, la menció al període 1979-1983, amb un encertat intent de recuperació de Nosaltres Sols!, i tots els entrebancs que va patir, és igualment important.

Llorenç Prats-Segarra

El crepuscle de la Democràcia

Ferran Sàez i Mateu
Edicions 62
Barcelona, 1998.

Aquest assaig tot i ser publicat l'any 1998 té una enorme actualitat.

Quan uns grups minoritaris sota el nom d'antiglobalitzadors però amb uns impressionants altaveus mediàtics comencen a esdevenir la "contracultura dominant", quan cent estudiants tallen cada dia l'autopista o cinquanta "aturem la guerra" s'instalen a la plaça Francesc Macià protagonitzant els telenotícies de cada nit, quan el diàleg sobre la guerra d'Iraq no es pot tenir perquè si ets proamericà ets automàticament qualificat de feixista... quan la opinió pública, els sondeigs d'opinió són més

importants que l'aritmètica parlamentària... és el moment en que "el crepuscle de la democràcia" de Ferran Sàez esdevé una diagnosi exacte del que ens està passant.

La crisi de la democràcia, el seu crepuscle, estaria provocat segons l'autor pel desencaix entre els ciutadans i la seva representació. És evident que un sistema bipartidista ha de produir falles de representativitat però per Sàez el problema és la distorsió que certes minories (ONG) recolzades per potents mitjans de comunicació provoquen.

Distorsió que arriba a ofegar la veu de la majoria.

Així estariem no en una democràcia sinó en una demoscòpia pendants dels sondeigs d'opinió. Són els mitjans de comunicació i les seves lleis, com l'alarma social, qui ens governen.

Aquests nous poders, ONG, etc... produeixen una alteració en el sistema democràtic que per Sàez constitueixen una involució a formes pròpies de l'antic règim on el ciutadà es converteix en poble, una massa moguda per sentiments. Moltes vegades és difícil percebre la veu de les majories quan a base de cops d'efecte i de sentimentalisme s'excita la massa.

Sàez va més lluny i creu que la base de la racionalitat està ferida, hi ha una forta pervivència de pensament orientalista, pseudocientífic i relativista que socava les nostres formes de pensar i de civilització. També es fa molt difícil la discussió ja que gran part de la societat ha adoptat el que ell anomena un llenguatge-escut.

Si discuteixes d'alguna cosa ets titllat de feixista, conservador, etc. sense mai entrar a debatre la qüestió en sí mateixa.

Hi ha un capítol magnífic sobre el pensament únic on analitza la gènesi del concepte i el seu ús ràpidament estès.

Sàez sosté que amb la caiguda del mur de Berlín, no cau el mur Gramscia i ja desde els vuitanta tot el pensament marxista s'ha d'inventar un enemic (el pensament únic) perquè la victòria del mercat és aclaparadora.

Sàez explica molt bé el poc gruix i rigor intel·lectual que hi ha sota el concepte de pensament únic (de Ramonet).

La simplificació de la realitat i del propi debat amb el terme pensament únic, al meu entendre té molt a veure amb la simplificació general que ens hem trobat als mitjans de comunicació i al carrer en la guerra d'Iraq.

Es va començar per ridiculitzar a Fukuyama... i també s'ha

arribat a ridiculitzar al President dels USA i a tot el poble americà (infantils, simples, ingenus, etc.). Segurament és el ressentiment antiamericà qui ha portat més gent al carrer.

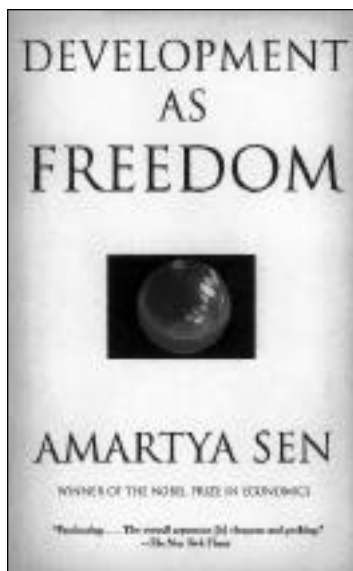
Aquest ressentiment envaeix tots els mitjans de comunicació. Semblava que els americans no guanyaven la guerra, semblava que els morts civils havien estat una atrocitat, Rumsfeld era quasi titllat d'esúpid... és igual que la guerra "només" hagi durat vint i un dies, que els morts civils han estat els "mínims" i que Rumsfeld és felicitat arreu per una campanya exemplar.

Aquest ressentiment anti americà ens pot fer veure les coses molt desenfocades, pensant que hi ha conspiracions (pensament únic) allà on només hi ha mercat.

El llibre de Sáez convida a moltes reflexions: el paper de la ONG, els límits de la democràcia, el sorgiment d'una criptoburguesia després del Maig del 68, la creixent irracionalitat de la societat, la gènesi del pensament únic que escapen d'aquesta ressenya.

Però si que recomanaria als responsables de la Fundació Relleu que invitessin a Ferran Sáez a parlar en algun curs.

Jordi Barnadas i Rull

Development as freedom

Amartya Sen (Premi Nobel d'Economia 1999)
Ancor Books/Doubleday, New York, 1999.

Amartya Sen és un escriptor indi, autor d'aquest excel·lent llibre sobre el desenvolupament i la llibertat al tercer món. En aquest llibre s'observa com, des de la seva perspectiva d'experiència personal i col·lectiva en un país de la complexitat i pobresa com és Índia, es trenquen tantes falses idees preconcebudes a Europa sobre quin és el camí de la prosperitat. La seva idea fonamental és molt senzilla: la llibertat individual és la clau del desenvolupament econòmic i, alhora, més desenvolupa-

ment vol dir més llibertat. La llibertat és l'eix i valor suprem que fa possible el desenvolupament econòmic, essent l'eix central del procés de desenvolupament perquè serveix per avaluar si aquest darrer existeix (n'és el criteri de mesura). L'autor assenyala que la llibertat econòmica és fonamental i l'única manera que existeixi és a través del mercat. Estar en contra del mercat és una absurditat, fins i tot estar en contra de la llibertat en el mercat de treball. Així, totes les llibertats estan lligades: llibertat econòmica, política, social, etc. Cadascuna d'elles fa possible l'altra i la manca d'una d'alguna d'elles debilita totes les altres.

La fam, les malnutricions, la manca de sanitat i d'aigua potable, la discriminació de la dona, la manca de drets civils i polítics i la manca de seguretat són les amenaces més habituals contra la llibertat. Per a l'autor cap període famolenc s'ha donat mai en una democràcia, i cap democràcia existeix si no és en economia de mercat, fins al punt que per pobre que sigui un país si hi ha democràcia no acostuma a haver-hi fam. El motiu és perquè la fam és fàcil d'evitar i si es produeix és políticament devastador pel partit en el Govern en un país democràtic: l'oposició en treu profit electoral. La fam,

per tant, solament s'ha produït en dictadures o en règims colonials, en països on no poden exercir la seva sobirania (Irlanda al Segle XIX, Ucraïna al 1930, Xina 1958-1961, Cambodja 1970) o avui dia a Sudan o Corea del Nord, règims autoritaris tots dos.

Així, la pobresa és clarament una privació de llibertat perquè a més exclou l'individu de les altres llibertats; en donar suport a l'oportunitat social (sanitat i ensenyament) es permet un creixement econòmic i una sortida de la pobresa si s'acompanya del mercat. Els exemples que proven això són molts: Xina, Taiwan, Corea, Tailàndia, Hong-Kong, Singapur, Japó, tots ells han passat per un impuls de l'ensenyament i la sanitat i pel mercat. L'excepció és l'Índia, que passa al mercat el 1991 sense haver desenvolupat una mínima cobertura educativa i sanitària i el resultat és un creixement molt més lent.

Tanmateix, l'autor fa una dura crítica a l'alt grau d'atur a Europa i en culpa el sistema de subsidis. És cert que el subsidi equilibra una manca d'ingressos però això no es necessàriament positiu si priva el subjecte de la llibertat de treballar i de ser útil a la societat: d'això se'n poden derivar conseqüències psicolò-

giques, manca de motivació, manca d'autoestima i fins i tot augment de malalties i mortalitat, exclusió social i conflictivitat familiar. És cert que comparat amb EUA, Europa corregeix millor les desigualtats, però no està gens clar que això justifiqui el fet de tenir grans masses d'aturats (inexistents a EUA). Sorpren la intolerància que els europeus tenen respecte la desigualtat i, en canvi, accepten com a mal menor l'escàndol que suposa l'atur que ve provocat pel seu sistema laboral. Als EUA passa exactament el contrari: no seria acceptable un atur de dos dígits com l'europeu i en canvi es tolera la desigualtat. EUA i Europa tenen en aquest punt un greu problema social a resoldre.

En diversos capítols Sen recupera l'obra d'Adam Smith; sobre tot en destaca la part que s'ha ocultat de Smith: el seu menyspreu pels rics de l'època, autèntics monopolistes i usurers que impedièen el lliure mercat. També recupera la gran preocupació de Smith per la desigualtat entre rics i pobres, així com la seva doctrina sobre bens públics (aquells de què qualsevol pot gaudir encara que no pagui, si paga algú altre; per exemple el medi ambient) així com el seu suport a polítiques de sanitat i formació pels desvalguts. Con-

clusió de Sen: no hem de ser cecs a les limitacions del mercat però cal adonar-se que són moltes menys de les que sovint s'esmenten.

La raó fonamental del mercat és la llibertat. Negar el dret a comprar, vendre, i posseir és un greu atemptat a la llibertat. No hi ha llibertat del ser humà si no es respecta la llibertat econòmica, és a dir el dret de propietat. Es dóna molt sovint per descomptat que el mercat existeix i no és cert, en molts casos els mercats es veuen atacats per diversos elements que els desvirtuen. Per exemple en el camp de l'ètica d'empresa: el mercat no funciona solament per sentiments egoistes sinó que cal una ètica (la paraula, confiança mútua, veracitat dels documents o la bona fe contractual). Els països ex comunistes, han entrat en una situació de pre-mercant amb un estat feble incapaç de garantir la seguretat de les persones i del comerç i sense una ètica d'empresa. Això no és mercat sinó les conseqüències de quasi un segle de comunisme. Curiosament en alguns d'aquests països la situació econòmica és fins i tot pitjor que durant el comunisme, i no obstant ningú vol tornar a l'antic règim. Per tant el comunisme no solament va fracassar per la

tes prevencions. És també funció de l'estat combinar el mercat amb la provisió de béns públics: prevenció d'epidèmies, impuls d'un mínima cobertura sanitària i formativa i la disponibilitat de recursos (la terra per exemple).

El paper de la dona com a agent social és vital en el procés de desenvolupament: la dona com a subjecte de drets humans que són vulnerats i que mereix especial protecció; d'altra banda, la dona és el vehicle pel qual una comunitat pot emprendre el desenvolupament per a tota la gent. Així, com més capacitat té la dona, menor índex de fertilitat i menys mortalitat infantil i menys violència social i criminalitat (cas dels microcrèdits a Bangladesh). Segons Sen Malthus estava equivocat en les seves previsions respecte a la població i els aliments, però això no vol dir que no existeixi un problema (massa sovint se n'exagera la gravetat) i que convingui moderar el creixement de la població, atès que els índexs de creixement ja s'estan moderant i la qüestió és esbrinar-ne el perquè. És molt fàcil caure en la temptació de la coerció, com a Xina, i establir prohibicions a la reproducció familiar, però és èticament acceptable? I encara més: és realment aquesta política efectiva?

A la Xina això es du a terme amb una brutalitat infrahumana, causant mortalitat infantil i una greu vulneració dels drets humans a gran part de la població i especialment dones (negació d'ajuts familiars, vexacions, amenaces, negació a l'ensenyament, esterilitzacions obligatòries, negació del dret a la sanitat etc.). I no és gens clar que això hagi causat realment cap reducció de la natalitat: al 1979 quan es va introduir aquesta sinistra política a Xina, l'índex de fertilitat era de 2,8, a l'estat indi de Kerala era de 3,0. El 1991 la Xina tenia un índex del 2,0 i Kerala (sense prohibicions de creixement familiar) era de l'1,8. La moderació del creixement poblacional arriba amb el desenvolupament i un cop més hi és determinant el paper de la dona.

Son els drets i llibertats humanes valors exclusius de la cultura occidental o també d'altres cultures? Alguns intel·lectuals occidentals acostumen a afirmar que la cultura asiàtica no té una tradició pels drets humans i que per tant occident no té per què imposar aquests valors a altres cultures que no els són propis. Amartya Sen opina el següent: això és una opinió dels governs dictatorials que els serveix per justificar llurs polítiques, en cap cas es justifica per la tradició cul-

tural. Així, l'Àsia conté el 60% de la població mundial, més de 3.000 milions de persones amb moltes cultures i subcultures. És cert que en moltes d'elles hi ha una filosofia de respecte a l'autoritat, la disciplina i el bé de la col·lectivitat, però també que per exemple Confucius, de tradició japonesa, fa una defensa de la igualtat, llibertat, respecte a les minories, la dona, confessions religioses etc. Quan aquesta tradició aparegué al segle XVI Europa no respectava cap d'aquests drets, i hauriem aleshores de pensar que aquests valors no son propis d'Europa? És que no recordem que Sòcrates i Plató quan parlaven de democràcia n'excloïen els esclaus i les dones? Vol dir això que la democràcia no es va inventar a Grècia? Vol dir que no forma part de la cultura europea?

No hi ha substitutiu possible a la responsabilitat individual i la responsabilitat social només ho és si és individual, perquè responsabilitat requereix llibertat i sense llibertat no hi ha responsabilitat. Però llibertat amb quina finalitat? econòmica solament?, és el PIB l'únic indicador que ens ha d'importar? Hayek engloba el progrés econòmic com un element més dins del desenvolupament de la llibertat. Al final el que cal és veure no només el

capital humà sinó el “human capability” (concepte també d’Adam Smith), és a dir la possibilitat que tot individu ha de tenir de viure i de desenvolupar la seva vida lliurement.

Marc Prenafeta i Mas

Los Españoles que dejaron de serlo

Gregorio Morán
Editorial Planeta,
Barcelona, 2003.

Ara que proliferen tants llibres que parlen del País Basc, alguns dels quals traspuen un sectarisme lamentable, comparteixo plenament l’opinió de Mark Kurlanski (autor del cèlebre “The Basque History of the World”, 1992), segons la qual aquest llibre de Gregorio Morán és el millor treball per a acostar-se a l’actual laberint basc. Així, si algú vol mirar d’entendre com i per què Euskadi s’ha convertit en la gran ferida històrica d’Espanya en la segona meitat del

segle XX, aquest llibre li proporcionarà moltes pistes. I això malgrat que el llibre de Morán va ser publicat ara fa vint-i-dos anys, i que per tant només abasta el període 1937-1981 (tot i que aquesta reedició conté un molt interessant pròleg de 55 pàgines que analitza el període 1981-2001).

L’any 1980 i amb trenta-tres anys Gregorio Morán se’n va anar a viure al País Basc i, després de dos anys d’intensa recerca sobre el terreny, enllestí i publicà una primera edició amb un títol volgudament provocatiu. Així, per tal d’aprofundir en la gran ferida històrica basca, Morán se centrà en l’estudi del que ell considera els tres pilars fonamentals de la vida basca des de l’acabament de la guerra civil a Euskadi: el PNB, ETA i Neguri. L’autor ho justifica tot argumentant que el PNB simbolitza i representa les aspiracions d’una part important de la societat basca; que ETA és un autèntic poder fàctic, que sap que no guanyarà la guerra però que condiciona l’actuació de tots els altres partits i fins i tot la política espanyola; i que la decadent Neguri encara sintetitza el conjunt de l’oligarquia econòmica i financera basca. Això no vol dir però que l’autor hagi descuidat altres institucions importants

del País Basc en el seu treball, com ara l'Església o els sindicats bascos: també se'n parla en aquest llibre, però l'autor desplega en paral·lel la seva narració a partir de l'evolució històrica d'aquells tres pilars abans esmentats.

En contra de les previsions del propi Morán (que havia triomfat l'any 1979 a Espanya amb "Adolfo Suárez, historia de una ambición"), el llibre exhaurí les dues edicions completament al País Basc, alhora que passava totalment desapercebut a la resta de l'Estat. En aquesta reedició el propi autor es qualifica avui d'extremadament ingenu, en suposar que podria haver-hi interès a Espanya per conèixer una història "que no es coneix i que molts no volen conèixer": l'autor ja assenyalava fa vint-i-dos anys que "del País Basc no en sabem res", tot conclouent que "Euskadi se sent, per damunt de tot, un país i una nació, i mentre no s'aconsegueixi que això sigui compatible amb un Estat solidari i democràtic, discutir sobre si és Espanya 'no parece peregrino'".

La introducció del llibre ja insinua de quina manera es desplegarà el relat, alhora que permet d'albirar-ne la intel·ligència, el coneixement de causa i la valentia en la redacció. Així, de

la mateixa manera que l'autor afirmava que no faria servir en el text "la inexacta pedanteria d'anomenar Estat espanyol a Espanya", Morán també afirmava que en aquest llibre no faria servir fins a l'últim capítol les expressions d'assassinat o terrorisme. L'autor escrivia textualment l'any 1981: "L'assassinat està tipificat en els codis i els codis els fan qui tots sabem i coneixem. Allò que ahir va ser un crim, demà és un error i passat demà una data memorable; si el 18 de juliol de 1936 hagués fracassat la història ho caracteritzaria d'una altra manera... al País Basc hi ha hagut atrocitats, assassinats, "muertes baratas y ajusticiamientos", que si no coincidien amb la llei és perquè la llei de vegades l'apliquen criminals... Qui té la vara de mesura? Molt pocs podran negar que el comissari de policia Melitón Manzanos (segona víctima d'ETA eliminat l'estiu de 1968) era un criminal... El "terrorisme" és una apreciació política: el 22 de juliol de 1946 un grup de jueus van dinamitar l'hotel Rei David de Jerusalem, matant dotzenes de militars anglesos, dones i nens, i qui va dirigir aquella operació va ser Menahem Begin, avui president d'Israel; considerar-lo un terrorista avui seria no només una ingenuïtat

sinó un error en l'apreciació històrica... Molta gent s'indigna perquè l'única moral política que funciona és la de l'èxit i perquè és dur haver d'admetre que moltes vegades ser un gran home d'Estat es fa sobre mentides, mitges veritats o cadàvers".

Tot considerant el text, i pel que fa a ETA, l'autor destaca especialment una data, el 9 de desembre de 1977, que avui és molt poc recordada. Inmediatament després de la legalització dels partits es produí una amnistia política que va fer que per un dia no quedés cap pres basc a les presons espanyoles, terrorisme i delictes de sang inclosos; fins i tot alguns presos van ser portats a l'estranger perquè tornessin a casa des de fora del país, mirant d'evitar així la interpretació que la sortida de la presó era un èxit de la violència. Però tant ETA militar com ETA polític-militar van seguir "competint" frenèticament entre elles en la lluita armada com si res, i d'aquesta manera va ser impossible de mantenir l'amnistia en no aturar-se la lluita armada, que entre 1977 i 1981 va suposar la mort a més de 250 persones. I cal recordar que en aquest context d'extrema violència van entrar en vigor tant la Constitució, que va ser imposada als bascos amb més d'un 50% d'absten-

ció a Biscaia i Gipúscoa, com l'Estatut, que va obtenir una majoria favorable de sufragis amb més d'un 50% de participació en el conjunt del país. En aquest sentit, es troba a faltar en el pròleg algun comentari referit a un aspecte que avui és clau per al nacionalisme democràtic basc: la sacralització d'aquests dos textos legals que fan els anomenats "constitucionalistes", tot i ser aprovats en el context d'extrema violència esmentat, quan aquells plantegen que una reforma del marc polític actual podria constituir una porta oberta a la solució de la violència (ara que una ETA plena de talps i molt debilitada en els darrers anys du a terme una activitat terrorista de baixa intensitat, sobretot si es compara avui amb els morts de les lluites mafioses entre bandes a Madrid o de la violència domèstica).

Tanmateix, és interessant de constatar que ETA neix l'any 1959 i que no comença els atemptats contra persones fins a l'any 1968: en aquests nou anys la resistència d'ETA és només civil (dinamitar estàtues franquistes, penjar ikurrinyes, assaltar bancs), i en el llibre es descriuen les diferents assemblees que porten l'organització cap al marxisme i cap a la lluita armada. No hi ha en el text cap

referència, però, a una línia argumental que s'escolta de tant en tant quan es parla amb algú del PNB, en relació a aquesta evolució d'ETA: l'ex-senador del PNB Mikel Unzueta, per exemple, en un sopar del Grup Hayek l'any 2001 a Barcelona va manifestar que "en aquells anys abans de 1968 a les presons franquistes els presos d'ETA rebien tant sols com a llibres de lectura manuals i pamflets marxistes". Aquest fet il·lustra per a l'ex-senador un intent del règim franquista d'esquerdar la cívica resistència que duia a terme el PNB... i que enllaça amb arguments paral·lels en aquest mateix sentit de Raimon Galí, que en el seu llibre "Recalada" argumenta que la mateixa pràctica franquista havia estat duta a terme també a Catalunya. D'altra banda, del text en destaca també la brutal repressió policial, fins al punt que a l'any 1974 gairebé un 2% del cens total d'Euskadi havia "passat" per les comissaries ("esos polvos trajeron estos lodos"), així com també és remarcable el cop d'ull a titulars de diaris espanyols de l'època a l'hora d'informar sobre "el problema basc", i que permet d'establir alguns paral·lelismes amb el que es va arribar a dir en alguns mitjans espanyols en la

campanya basca de 2001 (com ara el ja clàssic "nacionalisme=terrorisme").

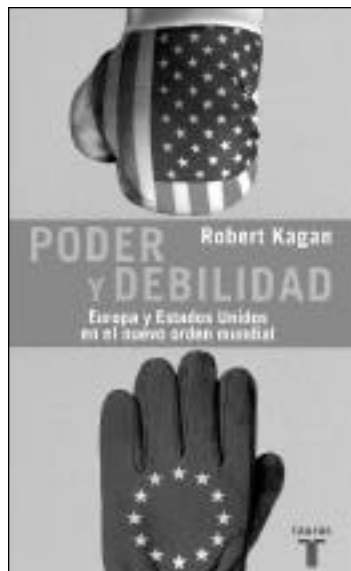
Pel que fa al Partit Nacionalista Basc l'autor arrenca el relat en el Pacte de Santoña (Cantàbria), pel qual els regiments bascos miren de pactar amb les forces italianes la rendició l'estiu de 1937, un cop Euskadi ha estat completament ocupat (pacte que els "nacionals" no respectaran, afusellant ràpidament alguns dels principals dirigents polítics i militars bascos). A partir d'aquí la resistència del PNB s'articula en un doble front: el lendakari Aguirre a l'exili, amb desplaçaments i contactes diplomàtics al més alt nivell, i el president de l'Euskadi Buru Batzar Ajuriaguerra a l'interior, marcant les directrius de la resistència sobre el terreny. Especialment trist en el relat és el sacrifici de la causa basca per raons de "realpolitik", per la qual a partir de 1945 americans i anglesos accepten definitivament el règim franquista en la seva croada contra el comunisme. I especialment il·lustratiu de com funciona avui el PNB és l'episodi següent: en morir Aguirre a l'exili és únicament i exclusivament Ajuriaguerra qui decideix el seu successor (el qual també va fer entrar l'any 1968 a l'EBB el qui era llavors un jove Xabier Arzalluz).

I pel que fa a Neguri, és molt atractiva la síntesi històrica relativa a la ràpida i intensa industrialització basca i la descripció de les principals famílies de l'oligarquia basca de principis del segle XX, tot i que potser se'n magnifica la seva influència social. Hi ha un capítol destinat als intel·lectuals de Neguri, que es mouen entre la política més ambiciosa i el cinisme més descarat, i dels quals en destaquen Sánchez Mazas (suposadament assassinat al santuari del Collell l'any 1939) i Manuel Aznar, avi de l'actual president del govern espanyol (de qui l'autor argumenta que era el més cínic de tots).

En darrer terme, el pròleg d'aquesta reedició és d'allò més interessant, en descriure l'autor el període 1981-2001 i que es clou amb l'anàlisi del resultat de les eleccions basques del 13 de maig de 2001. Així, en són aspectes destacats la narració de les decisives inflexions que suposen l'aparició dels GAL i l'assassinat de Miguel Ángel Blanco, i és especialment brillant el retrat psicològic i social dels dos principals candidats a les eleccions de 2001, Ibarretxe i Mayor Oreja. En aquest sentit, l'autor sosté que si el candidat constitucionalista hagués estat un altre (i no un ex-ministre d'Interior espanyol), i que si la campanya dels

constitucionalistes no hagués derivat d'un "govern sense nacionalistes" a un "govern contra els nacionalistes", "hi hauria hagut possiblement un canvi de govern". Això, és clar, sense comptar què hauria fet davant d'aquesta possibilitat el suposat braç polític d'ETA (llavors encara legal) al Parlament basc...

Ramon Tremosa i Balcells

Poder y debilidad Europa y Estados Unidos en el nuevo orden mundial

Robert Kagan
Editorial Taurus,
Madrid, 2003.

En aquest llibre, Robert Kagan, director del "US leadership project" i antic membre de l'equip del departament d'Estat nord americà entre els anys 1984-88, analitza les actuals relacions entre els Estats Units i Europa.

La tesis bàsica del llibre seria que mentre Europa, traumatitzada per les dues guerres mundials, s'ha instal·lat en una fase posthistòrica basada en el diàleg i la negociació, Estats Units està ficada en la seva pròpia

història, en guerres contínues com a líder mundial i militar.

Per Kagan, aquesta diferència –els europeus serien fills de saturn i els americans de mart– té l'origen en la història del segle XX, al llarg del qual els Estats Units va assolint gradualment el paper de superpotència i líder mundial. Després de la desaparició del mur de Berlín la única gran potència és Estats Units.

Després de les dues guerres mundials, Europa queda destruïda i perd els seus imperis. Europa queda a despeses dels Estats Units i per això es crea l'OTAN.

Una de les tesis de Kagan, és que després de la caiguda del mur de Berlín, Europa s'hauria d'haver rearmat (caldría veure si l'haguessin deixat) i que ja en la guerra de Kosovo es va veure que hi havia una total diferència i desavantatge tecnològic-militar entre Estats Units i Europa.

Va ser en la guerra de Bòsnia on va quedar palesa una gran debilitat europea. I va ser un punt que va fer reflexionar als americans. USA percep les amenaces d'una forma diferent que Europa. Europa és massa tolerant davant el que els americans veuen com a amenaça, potser perquè no hi poden fer front i els americans sí.

Amèrica agafa el rol de gendarme suprem perquè és el líder mundial i sobretot després de l'11 de setembre es sent com la principal amenaçada. A nivell diplomàtic, Amèrica hauria d'anar acompanyada en les seves lluites però a nivell militar hi pot anar sola.

Les fortes discrepàncies a la guerra de Kosovo porten a una unidireccionalitat americana, a buscar una eficàcia. Kagan articula un discurs en que Europa seria un paradís postmodern basat en els principis de la pau perpètua de Kant, basats en la negociació, diàleg, paciència nascuda de l'experiència de forjar Europa. Europa que sembla un miracle. Aquesta Europa, però, no vol despesa militar.

Aquí però, és al meu entendre quant Kagan és més agut ja que ve a dir que Europa disfruta d'una seguretat garantida per Estats Units i que aquest ordre kantià europeu només pot funcionar sota el paraigües d'Estats Units. Arriba a dir que el pas d'Europa a la posthistòria és gràcies a què els americans no han fet un pas similar.

Per ell Estats Units és un poble amb missió, que mai ha estat aïllacionista i que des de sempre els seus ciutadans han estat conscients de la "grandesa del destí" americà. Per ell Amè-

rica és occidentalista i actua, molt més del que creiem, generosament. Els fets de l'11 de setembre han fet Estats Units més americana (més patriota).

El setmanari «The Economist» publica un article en què demogràficament a l'any 2050 Europa s'haurà envellit i Amèrica rejuenit. Per Kagan la distància entre els dos s'incrementarà encara més; tot i així Estats Units sempre vindrà a Europa a lluitar (com a Kosovo) perquè forma part de la seva família.

Les tesis de Kagan porten en un extrem a dir que Europa es paga un estat del benestar perquè la despesa militar la paga Estats Units.

Caldría preguntar: A Estats Units li convé una Europa forta econòmicament i militarment?

És cínica la posició europea o és impotent?

Jordi Barnadas i Rull

NOVETAT

Col·lecció Realitats i Tensions

